

Received: 1 October 2024 | Revised: 27 November 2024 | Accepted: 3 December 2024

BEŞERİ COĞRAFYA'DA "EV": TEORİK BİR TARTIŞMA "Home" in Human Geography: A Theoretical Discussion

Yücel DİNÇ

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Hatay-Türkiye
dyucel.13@hotmail.com

Abstract

The aim of this study is to discuss the studies on home geography within a theoretical framework by bringing together the dominant and recurring ideas and approaches in human geography studies on the concept of home. The main research questions that motivated the study were determined as follows: In what aspects do human geographers address the concept of home? What important paradigms of human geography can provide insightful knowledge about home? What concepts should be associated with in human geography to avoid the confusion of meaning that arises regarding home in different disciplines? This study is based on scoping review, as one of the literature search methods, on the concept of home and the data was subjected to document analysis. As a result of the literature review process, some prominent concepts related to home in humanist and feminist geographical paradigms were distinguished, and they were then explained. Thus, the changing meanings of the home in both paradigms were revealed in a clearer and more understandable way. The findings of the study showed that "home" is highlighted as a strong and important place type in humanist geography literature. For this reason, it has been noted that place-related concepts such as sense of place, place identity, love of place, fear of place, place attachment and place dependence find their strongest semantic equivalents in the "home" itself. Feminist geographical research on the other hand, generally addressed a comparison of public and private spheres. In addition, from a feminist perspective, home has been among the dominant discussion topics in the literature as a symbol of love of place, fear of place, and status. In future academic studies investigating the issue of home, more emphasis should be placed on how different geography paradigms other than humanist and feminist geography address home, and empirical studies should also be included. In this respect, there is a need for exploratory ethnographic studies on home, especially based on people's daily lives and experiences.

Key Words: Humanist geography, feminist geography, space, place, home

Öz

Bu çalışmanın amacı; ev kavramını konu alan beşeri coğrafya çalışmalarında baskın ve tekrar eden fikirleri ve yaklaşımları bir araya getirerek ev coğrafyası üzerine yapılan çalışmalarını teorik bir çerçevede tartışmaktır. Çalışmanın motivasyonunu oluşturan başlıca araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir: Beşeri coğrafyacılar ev kavramını hangi yönleriyle ele almaktadır? Beşeri coğrafyanın hangi önemli paradigmları ev ile ilgili anlaşılır bilgiler ortaya koyabilir? Farklı disiplinlerde eve yönelik ortaya çıkan anlam karmaşasından kurtulmak için beşeri coğrafya ekseninde hangi kavramlarla ilişki kurulmalıdır? Bu çalışmada ev kavramı ile ilgili kapsam belirlemeye yönelik (*scoping review*) literatür taraması yapılmış ve elde edilen bilgiler doküman analizine tâbi tutulmuştur. Literatür taraması sürecinde hümanist ve feminist coğrafya paradigmlarında ev ile ilgili öne çıkan bazı kavramlar ayırt edilmiş, daha sonra bunlar makale metni içerisinde alt başlıklar halinde açıklanmıştır. Böylece evin her iki paradigmadaki değişen anlamları daha açık ve anlaşılır bir şekilde ortaya konulmuştur. Çalışmanın bulguları; hümanist coğrafya literatüründe "ev" in güçlü ve önemli bir yer türü olarak ön plana çıkarıldığını göstermiştir. Bu nedenle yer ile ilişkili olabilecek yer duygusu, yer kimliği, yer sevgisi, yer korkusu, yere bağlılık ve yer bağımlılığı gibi kavramların en güçlü anlamsal karşılıklarını "ev" in kendisinde bulduğu dikkati çekmiştir. Feminist coğrafyada ise ev konusunun genellikle kamusal alan ve özel alan karşılaştırması üzerinden ele alındığı görülmüştür. Bunun yanı sıra feminist perspektif açısından ev; yer sevgisi, yer korkusu ve statü göstergesi olarak literatürde baskın tartışma konuları arasında yer almıştır. Ev konusunun araştırılacağı sonraki akademik çalışmalarda hümanist ve feminist coğrafya dışındaki farklı coğrafya paradigmlarının evi nasıl ele aldıkları üzerinde daha fazla durulmalı ve ampirik çalışmalara da yer verilmelidir. Bu bakımdan insanların özellikle günlük yaşamlarından ve deneyimlerinden yola çıkılarak evle ilgili keşfedici etnografik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hümanist coğrafya, feminist coğrafya, mekân, yer, ev

1. GİRİŞ

Evin ne demek olduğunu hemen herkes bilir. Dar anlamıyla ev, sözlükte “*Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, bark, hane, mekân*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2024). Ev temelde barınma, sığınma ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılayan bir yapıyı ifade etmektedir. Bu aslında daha çok bilim insanlarının *verneküler* dediği (Özgüç & Tümertekin, 2012) halkın anladığı anlamı karşılamaktadır ancak küreselleşen dünyada, zamanın değişen koşullarına bağlı olarak eve yüklenen anlam ve kavramın sınırları artık büyük ölçüde değişmiş ve farklı bir boyut kazanmıştır. Günlük hayatta sıklıkla kullanılan “*insanın evi gibisi yok*” ifadesi, sadece inşa edilmiş bir yapıyı mı temsil etmektedir? Bir futbol takımının kendi sahasında oynadığı maçlarda kullanılan *ev sahibi* ifadesi, bir stadyumu veya futbol kulübünün yer aldığı semti mi karşılamaktadır? Ömrünün büyük bir kısmını yurt dışında geçiren bir gurbetçi için ev, acaba her şeyden önce bağlı bulunduğu veya vatandaşı olduğu ülkeyi veya vatanı mı ifade etmektedir? Bir kadın ve erkek için ev birbirinden farklı anlamları mı çağrıştırmaktadır? Depremler sonrasında evi yıkılan ve çadırda yaşamaya başlayan bir depremzede için evin anlamı artık değişmiş midir?¹ Haber sitelerinde sıklıkla gördüğümüz “*olimpiyat oyunlarında altın madalyalarla evimize dönüyoruz*” ifadesi ev kavramını milli bir gurur olarak ülke sınırlarımıza kadar mı genişletmektedir? Son olarak Rus astronot Sergey Krikalev uzayda 313 gün kaldıktan sonra 25 Mart 1992’de yeryüzüne indiğinde Sovyetler Birliği artık dağılmıştı (Tümertekin & Özgüç, 2020). Krikalev bağımsızlık kazanan ülkelerden hangisinin bir vatandaşı olarak anılacaktı? Yoksa o, ev kavramını kendi kafasında küresel bir boyuta, Dünya’ımıza kadar mı genişletmişti?

Yukarıdaki sorulara cevap aramaya çalıştığımızda ev kavramını bugünün dünyasında belirli bir yere oturtmanın ne kadar zor olacağı açıkça anlaşılacaktır. Zorluklar, evin oldukça spesifik bir kavram olması, kişiden kişiye değişen anlamlar taşıması, farklı disiplinler tarafından farklı tanımların yapılması (Bora, 2009) ve mekânsal ölçek sorunlarından kaynaklanmaktadır. Bu zorlukların yanı sıra Moore (2000) “*evin günlük yaşamda giderek daha merkezî bir rol oynaması ve zengin sosyal, kültürel ve tarihî önemiyle birleşmesinin*” ev kavramıyla başa çıkmayı zorlaştırdığını ifade etmektedir. Sixsmith’e (1986) göre de ev kavramı yeterince anlaşılabilir değildir ve genellikle tutarlı bir teorik arka plandan yoksundur. Tuan (1991) evin çok geniş ve esnek bir kavram olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle ev, doğal veya fiziksel bir ortamdaki çok daha fazlasını ifade eder (Norberg-Schulz, 1980; Sixsmith, 1986; Al Jazar, 2022). Özellikle, bu terim inşa edilmiş bir yerle sınırlandırılmaz. Buradan hareketle insanlar yaşadıkları çevreyi dünyalara, doğayı ve dünyaları da evlere dönüştürmektedir (Tuan, 1991). Zira ev sakinlerinin ve ziyaretçilerin farklı algıları, “*ev*” kavramının tartışmalı bir coğrafyaya sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu nedenle bazı akademisyenler terimin belirsizliği nedeniyle ev konusunu çalışmaktan kaçınmaktadırlar (Duncan & Lambert, 2004). Böylece bir zamanlar güvenlik ve aşinalığın tekdüze bir mekânı olarak görülen ev, artık sosyal bilimlerde çok daha sorunlu bir kavram olarak ortaya çıkmıştır (Brickell, 2012).

Bu çalışmanın amacı; ev kavramını konu alan beşeri coğrafya çalışmalarında baskın ve tekrar eden fikirleri ve yaklaşımları bir araya getirerek *ev coğrafyası* üzerine yapılan çalışmaları teorik bir çerçevede tartışmaktır. Çalışmanın motivasyonunu oluşturan başlıca araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir: Beşeri coğrafyacılar ev kavramını hangi yönleriyle ele almaktadır? Beşeri coğrafyanın hangi önemli paradigmatları ev ile ilgili anlaşılır bilgiler ortaya koyabilir? Farklı disiplinlerde ev ile ilgili ortaya çıkan anlam karmaşasından kurtulmak için beşeri coğrafya ekseninde hangi kavramlarla ilişki kurulmalıdır? Evin mekânsal yönü, yansımaları ve manzaraları nasıl açıklanabilir? Bu sorulara verilebilecek cevaplardan hareketle; özellikle ulusal literatürde büyük ölçüde ihmal edilmiş olan “*ev*” konusuna yönelik farkındalığın artırılması ve bu yönüyle literatüre katkı sağlanması beklenmektedir. Çalışmanın giriş bölümünde ev konusunda akademik çalışmaların yapmanın zorluğu nedenleriyle birlikte açıklanmış ve çalışmanın amacına yer verilmiştir. Yine giriş bölümünde alt başlıklar halinde çalışmanın kavramsal çerçevesi açıklanmış ve hemen sonrasında “*ev ile ilgili ölçek sorunu*” alt başlığına yer verilmiştir. İzleyen bölümde “*ilgili yayınlar*” alt başlığıyla ev konusundaki akademik çalışmaların tartışıldığı detaylı bir

¹ Şubat 2023 depremlerini yaşayan ve sonrasında yapılanma süreçlerine tanık olan bir depremzede olarak “*ev*” sıklıkla duyduğum bir kelime haline gelmişti. Binbir güçlükte inşa edilen evlerin ve bu evleri yer duygusuna dönüştüren hatıraların yitip gitmesi sonrasında evin insanlar için ne kadar önemli olduğunu anladım. Bu durum evin kavramsal karşılığını ve sınırlarını belirli bir derinliğe kadar araştırabilmemde bana cesaret verdi. Dolayısıyla araştırmanın motivasyonunu yazarın bu deneyimleri oluşturmuştur.

teorik bölüm sunulmuştur. Yöntem kısmında literatür tarama süreçleri hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Makalenin bulgular bölümü ise "hümanist coğrafyada ev kavramı" ve "feminist coğrafyada ev kavramı" olmak üzere iki temel başlık ve bunlara bağlı alt başlıklar yoluyla açıklanmıştır.

Kavramsal çerçeve

Mekân ve yer, son yıllarda coğrafyacılar tarafından çok fazla tartışılan konuların başında gelmektedir. Özellikle yer, son yirmi yıldır beşeri coğrafya literatüründe yaygın olarak tartışılmaktadır. Hatta yer kavramının insan-çevre ilişkisinin temel yapılarını vurgulamayı amaçlayan beşeri coğrafyanın çoğunda merkezî bir kavram olduğu bile söylenebilir (Relph, 1976; Tuan, 1977; Karjalainen, 1993). Mekân ile birlikte yer kavramının sınırları tam olarak belirlenmemiş ve herkes tarafından kabul edilebilecek tanımlar yapılmamış olsa da (Uğur & Aliğaoğlu, 2018), yeri mekândan ayıran bazı önemli özellikler ayırt edilebilmiştir. Her şeyden önce yer, mekâna göre insan hatıra ve deneyimleriyle şekillenen ve bunlarla anlam kazanan bir niteliğe sahiptir. Yani belirli koordinatlarla matematiksel olarak ifade edilebilecek bir mekânda insanların duygu, düşünce, yorum, anlam, davranış, inanç, deneyim ve yere bağlılık durumlarının artmasıyla birlikte yer duygusu oluşmaya başlar ve böylece mekâna güçlü anlamlar yüklenir (Relph, 1976; Tuan, 1977; Kaya, 2014; Qian vd. 2021). Fenomenolojik bakış açısıyla ifade etmek gerekirse yer, "şu anda bana görünen ve düzenlerinin nedeni olarak beni gösteren nesnelerin bir arada ve belirli bir düzen içerisinde bulunmasıdır" (Karjalainen, 1993). Bu noktada hareketlilik-karmaşıklık, durgunluk-düzen açısından bir karşılaştırmaya gidilirse Tuan (1977)'nin mekân ve yer ayrımına yönelik verdiği şu örnek dikkat çekicidir: "Eğer mekânı harekete izin veren bir şey olarak düşünürsek, o zaman yer bir duraklamadır; hareketin her duraklaması, konumun yere dönüşmesini mümkün kılar".

Yer'i anlamak ev kavramını daha iyi yorumlayabilmek açısından oldukça önemlidir. Çünkü literatürde 'ev' özellikle önemli bir yer türü olarak ortaya çıkmıştır (Easthope, 2004; Wilhoit Larson, 2020). Yer kavramı irdelendiğinde yerin "ev" kavramından hareketle derin bir anlama sahip olduğu görüşü hâkimdir (Usta, 2020). Gündelik dilde ve konuşmalarda "yer", İngilizcedeki "place" kelimesine eşdeğer anlamını en çok "ev"de buluyor gibi görünmektedir (Tuncer-Gürkaş & Barkul, 2012). Peki, "ev" nedir? Ev, akademik literatürde tartışmalı bir kavramdır. Birçok tartışmada evin basit bir mekânsal tanımından uzaklaşmakta ve bu şekilde ev tanımları genişletilmeye çalışılmaktadır ancak, evin tam olarak ne olduğu konusunda çok fazla tartışma vardır (Bunkse 1990; Terkenli, 1995; Easthope, 2004). Coğrafya ekseninde düşünüldüğünde belki de coğrafi kavramların en duygusal olanı, benlik, aile, ulus, yer duygusu ve dünyadaki yerini paylaşanlara karşı sorumluluk duygusundan ayrılmaz olan ev, kültürel coğrafyacılar tarafından kapsamlı bir şekilde araştırılması gereken bir kavramdır (Duncan & Lambert, 2004).

Yukarıda mekânla karşılaştırılan yer kavramı gibi, yerin önemli bir türü olan ev de mekânla karşılaştırılabilir. Bu sayede ev kavramı daha iyi anlaşılabilir. Heidegger'e (1958) göre yer kavramı, temelde insanların yaşamlarını sürdürdükleri ev (*dwelling*) olarak tanımlanmaktadır. Burada "dwelling" aslında ikamet etme, bir yeri mesken tutma anlamlarına gelmektedir. Dolayısıyla ikamet etmek denildiğinde bunun genellikle "başının üzerinde bir çatı ve belirli bir metrekareye sahip alan" ifadesine karşılık geldiği anlaşılır (Karjalainen, 1993). Dolayısıyla fiziki bir yapı olarak düşünüldüğünde ev aslında bir konutu ifade etmekte, ev ile konut bir meta olarak birbirinin yerine kullanılabilir. Ev/konut literatürde sıklıkla bir sığınak veya barınak olarak tanımlanır. İnsanların geri çekilip rahatlayabilecekleri bir yer ve/veya alan olarak tasvir edilir (Mallett, 2004). Harvey (1972) için ev, bizi kötü hava koşullarından koruyan bir bina ve mahremiyet sağlayan ve başkalarının müdahaleci bakışlarından kaçmamızı sağlayan özel bir alandır (Darabaneanu vd. 2024). Herhangi bir kişinin evinin genellikle belirli bir mekânda yer aldığı, bilinen bir durumdur. Ancak, bir evi ev yapan şey o evin fiziksel yapısı veya bir mahallenin veya bölgenin doğal ve inşa edilmiş ortamı değildir (Easthope, 2004). Bu bakımdan tıpkı yer kavramında olduğu gibi ev kavramı da bir birey veya grup için samimi deneyimlerden oluşan, sosyal ve psikolojik anlamlar taşıyan bir yerdir (Lay & Samuels, 2014; Duncan & Lambert, 2004; Eroğlu, 2019). Bununla birlikte Giuliani (1991) evin duygusal bir alan olduğunu ve 'ev'i anlamada duyguların öneminin büyük ölçüde ihmal edildiğini kabul etmektedir. Prohansky vd. (1983) yer kimliğini tartışan teorisyenler arasında, "istisnasız, ev en büyük kişisel öneme sahip yer olarak kabul edilir" demektedir.

Evi bir yer olarak düşündüğümüzde bu kavramı mekândan ayırabiliyoruz ancak uluslararası literatürde *fiziki bir mekân* olarak konut ile bu *mekânın anlam kazandığı* (yere dönüştüğü) yuva arasındaki karşılaştırmanın iki terim üzerinden yapıldığı dikkat çekmektedir: House ve Home. Her iki kelime aynı anlamlara geliyor gibi görünse de literatürde tıpkı mekân ve yer gibi bu iki kelimenin de bazı derin farklılıklara sahip olduğu vurgulanmıştır (Rykwerd, 1991; Young, 2005; Perkins vd., 2008). Ev (*house*) genellikle belirli bir konutla ilişkilendirilir (Larson, 2020). Burada *home* kelimesinin evin fiziksel yapısından daha güçlü bir anlamı çağrıştırabilecek “yuva” kelimesine karşılık geldiği anlaşılmaktadır. Böylece mekân ve yer örneğinde olduğu gibi konut ve konutun yere dönüştüğü yuva kelimeleri ile karşı karşıya kalınmaktadır. Hümanist coğrafyacılar, ev duygusunun her yerde olabileceğini öne sürseler de Batı kültürü genellikle ev ve yuva kavramlarını birbirine karıştırır (Mallett 2004). Ev ve yuva üzerine sosyal bilimler ve beşeri bilimler literatürü büyümeye devam etmektedir (Perkins vd., 2008). Kavramsal açıdan konuyu açıklığa kavuşturmak için, fiziksel yapıyı, yani binanın kendisini konut olarak adlandıralım ve insanların içinde yaşadığı ortamı da yuva olarak adlandıralım (Lawrence, 1987). Heidegger’in sorusu daha sonra şu şekilde yeniden ifade edilebilir: Bir konutun yuva olması için ne gerekir? (Ingold, 2021).

Lawrence (1985)’e göre, “*evlerin analizi, izole eylemlerden ziyade sürekli süreçlerin incelenmesini içermelidir*”. Bu bakımdan ev (*house*), ancak aidiyet duygusunun, yer bağlılığının ortaya çıkmasını sağlayacak kadar uzun bir süre geçtikten sonra yuva (*home*) olabilir (Darabaneanu vd. 2024). Dolayısıyla bir konutun yuva olabilmesi için onun fiziksel mekânının deneyimler, inançlar, duygular, alışkanlıklar, düşünce, davranışlar ve yaşanmışlıklarla anlamlı hâle dönüşmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Dahası, konut bir metadır, ancak yuva (*home*) değildir; yuva, daha ziyade, kişinin yaşadığı çevrenin tamamına anlam veren insan etkinliğinin bir sonucudur. Bu şekilde, yuva “*zaman içinde yaratılan ve geliştirilen bir ilişkidir.*” (Dovey, 1985: 54). Lay & Samuels’e (2014) göre yuva (*home*); sıcaklık, güvenlik ve yakınlık duygularını taşır ve ev (*house*) bu duygularla anlam kazanır. Saunders & Williams (1988) evin sosyo-mekânsal bir varlık olduğunu, evin fiziksel birimi ile hane halkının sosyal biriminin kaynaşmasının sonucu olduğunu ileri sürmektedir. Bachelard (1964) evin “*insanların kendilerini bir yere ait hissetmelerinin gelişiminde temel bir unsur*” olduğunu belirtmektedir. Heidegger (1973) ise evin “*insanlar ve şeyler arasında manevi birliğin oluştuğu temel yer*” olduğunu ifade etmektedir. Bu maneviyat o kadar güçlüdür ki bazı durumlarda sefil bir kulübe içinde yaşayan biri için bile sevilen bir yuva (*home*) olabilir (Karjalainen, 1993).

Evi yuva haline dönüştüren şey duvarlarla çevrili fiziki bir yapı değil, bu yapıya duygu yüklü bir anlam kazandıran ilişkilerdir. Evin insanla olan bu ilişkisini Peyami Safa çarpıcı bir şekilde açıklamaktadır:

“*Bu sofa yaşlı bir insan yüzü gibidir: Evimizin bütün ruhu, kederleri ve neş’esi orada görünür, her günün hâdiseleri tavana, duvarlara, döşemeye bir leke, bir çizgi, bir buruşuk ve bazen de ancak bizim görebileceğimiz gizli bir işaret ilâve eder*” (Safa, 1930).

Bir başka örnek yönetmenliğini ve senaryosunu Chloe Zhao’nun yaptığı ve 2020 yılında gösterime giren *Nomadland* adlı filmin bir sahnesinde geçen konuşmalar üzerinden verilebilir. Filmde başrol oyuncusu Fern’e bir öğrencisi tarafından şu anda evsiz olup olmadığı sorulduğunda, Fern’in

“*Hayır, yuvasız (homeless) değilim. Sadece evsizim (houseless). Aynı şey değil, değil mi?*”²

diye cevap vermesi yuvanın evden daha geniş ve anlam yüklü bir kavram olduğunu açıkça göstermektedir.

Ev ve yuva tartışmalarından hareketle gerek fiziksel bir mekân olarak konutun (*house*) gerekse bu fiziksel mekânın hatıra ve deneyimlerle anlam kazandığı yuvanın (*home*) çeşitli nedenlerle ortadan kalkması durumunda başka bir kavramdan bahsedilmektedir: Evsizlik. Gregory (2009) tarafından hazırlanan Beşeri Coğrafya Sözlüğü’ne göre evsizlik; “*En temel terimlerle, uyumak ve banyo yapmak gibi temel faaliyetlerin gerçekleştirildiği barınakların eksikliğini ifade eden karmaşık bir sosyal sorun*” olarak tanımlanmaktadır. Evsiz nüfusun özellikleri coğrafi olarak değişir. Gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerdeki evsiz insanların kimlikleri ve deneyimleri arasında farklılıklar vardır; madde bağımlılarının sokakta yatmaları birincisine örnek olabilirken, kırdan kente göç ederek gecekondu yerleşimlerini işgal edenler ikincisine örnek olabilir (Takahashi, 1996).

² Söz konusu diyalog, filmin on birinci dakikası içerisinde (00:10:10 ve 00:10:20 arası) yer almaktadır. https://www.imdb.com/title/tt9770150/?ref=vp_close

Ancak ev sadece fiziki bir mekân/yapı olmanın ötesinde düşünüldüğünde inanç, hatıra, deneyim ve duygularla şekillenen ve artık yuvaya dönüşen konutta bu değerlerin yitirilmesi neticesinde evsizlikle karşı karşıya kalınmaktadır. Böylece yerin güçlü bir ifadesi olan eve karşılık, yersizliğin de evsizlik üzerinden okunabileceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle mekân ve yer ile ilgili çalışmalar yapan bilim insanlarının özellikle ev/konut ve yuva kavramlarına ayrı bir önem vermesi ve bu konuda daha fazla akademik çalışma yapma gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ev ile ilgili ölçek sorunu

Evin mekânsal, zamansal ve anlamsal sınırları nerede başlar? Nerede biter? Ev, her şeyden önce mekânsal bir bağlam olarak tanımlanmıştır (Porteous, 1976). Evin mekânsal sınırları anne karnından ilk insanların yaşadığı mağaralara, çitle çevrili tarlalardan radar ekranlarıyla korunan devletlere hatta bir kıtaya kadar değişebilen ölçeklere sahiptir (Tuan, 1991; Duncan & Lambert, 2004; Blunt & Varley, 2004). Bununla ilgili olarak Tuan, evin bir kişinin yatak odasından ulusal sınırlara kadar değişen ölçeklere sahip olduğunu belirtmektedir (Easthope, 2004). Literatürde bu farklı mekânsal ölçeklerle ilgili olarak "ev coğrafyaları" ifadesinin kullanıldığı dikkati çekmektedir. Evi sabit, sınırlı ve kısıtlayıcı bir yer olarak görmek yerine, ev coğrafyaları hem maddî hem de sembolik yollarla yerelden küresele doğru ölçekler arasında geçiş yapar (Blunt & Varley, 2004).

Ev kavramı ile ilgili literatür, evin olabildiğince yerel olandan küresel boyutlara uzanan mekânsal ölçeği içerisinde değerlendirmeler yapılırken işe yerel olandan başlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Genellikle ev duygusu, kişi o noktadan uzaklaştıkça zayıflar ancak bu sabit veya düzenli bir şekilde olmaz (Terkenli, 1995). Zira Bourdieu & Wacquant (1992) habitatımızın geliştiği alanlarda kendimizi 'evde' hissettiğimizi savunurlar. Diğer yandan çevresel determinizmin öncü isimlerinden biri olan William Morris Davis'e (1905) göre yerel olanın, ait olduğu sınıfın bir üyesi olarak bilinçli bir şekilde gözlemlenmesi ve anlaşılması durumunda, uzak olanlar her zaman daha iyi değerlendirilebilir. Bu sayede ev örneğinde olduğu gibi yerel ölçekler aracılığıyla genel coğrafya çalışmalarına katkı sağlanabilir (Davis, 1905). Yapısal düzende en küçük yapı birimi olan konutların bir araya gelmesiyle mahalleler, mahallelerin bir araya gelmesiyle kentler, kentlerin bir araya gelmesiyle ülkeler ve bunun da ötesinde küresel ölçüde çoklu birlikteliğin meydana getirdiği yapılaşma, sistemli bir hareketliliğin ortaya çıkmasını bize gösterebilir (Eroğlu, 2019). Bu bakımdan dünyanın kendisi bir evler koleksiyonu ve bir nihaî evdir. Bu durum coğrafyanın tanımında da kendine yer bulmuştur. Evi coğrafyanın tanımındaki üç anahtar terimden biri olarak kabul eden hatta bu kavramı coğrafyanın merkezine koyan Tuan'a (1991) göre tüm fiziksel dünya artık bir mahalledir. Coğrafya, insanların evi olarak dünyanın incelenmesidir. Dolayısıyla dünya giderek daha fazla birbirine bağlı ve bağımlı hâle geldikçe, ev kavramı mekânsal karakterini giderek yitirmeye başlayacaktır (Terkenli, 1995).

Ev kavramına yönelik tartışmalar içerisinde doğrudan mekânsal bir ölçeğe takılıp kalmak, zamanın değişen koşullarına bağlı olarak ev kavramındaki anlamsal esnekliği görmezden gelmek yanıltıcı çıkarımların yapılmasına neden olabilir. Eğer böyle yapılırsa ev toplumsal anlamının çoğunu kaybeder (Duncan & Lambert, 2004). Zira ev artık kültürel anlamın, sosyal ilişkilerin, duygusal bağların bir yeri olmuştur (Okur, 2022). Bu konuda ev kavramına hümanist bir perspektifle yaklaşan ünlü hümanist coğrafyacı Yi Fu Tuan'ın *Space and Place* (Mekân ve Yer) isimli eserinde vermiş olduğu örnekler dikkate değerdir. Tuan'a (1977) göre "Evin kendisi kışın yazdan daha samimi hissettirir. Kış bize savunmasızlığımızı hatırlatır ve evi bir sığınak olarak tanımlar. Yaz ise tam tersine tüm dünyayı bir cennete çevirir, böylece hiçbir köşe diğerinden daha koruyucu olmaz." Başka bir deyişle, yıl içerisinde değişen mevsimler bile konut imajını ve konutun anlamsal ve duygusal karşılığını genişletebilir. Bazı insanlar kendi vatanlarını dünyanın merkezi olarak görme eğilimindedir. Kendilerinin merkezde olduğuna inanan bir halk, dolaylı olarak, buldukları yerin kaçınılmaz değerini iddia ederler. Diğer yandan göçebe ve yerinden edilmiş insanların ev anlayışları mekânsal olarak dağınıktır, ancak çoğu insan için en güçlü ev duygusu mekânsal olarak ikametgâhın bulunduğu yerle örtüşür (Terkenli, 1995). Tam da bu noktada bir insan evinde kendini tehdit altında hissettiğinde ve özgürlüğe doğru bir okyanus veya kıtayı cesurca aştığında bile, amacı yine de tanıdık bir yaşam biçimini sürdürebileceği sınırlandırılmış bir dünyayı yeniden kurmaktır (Tuan, 1991). Bütün bu tartışmalar evle ilgili sabit ve herkes tarafından kabul edilebilecek bir ölçeğin benimsenmesinin oldukça zor olduğunu açıkça göstermektedir. Her insanın kendi kafasında yaratmış olduğu imaj, deneyim ve dünya görüşünün birbirinden farklı olması, bu zorluğu yaratan etmenlerin başında sayılabilir.

İlgili yayınlar

Son yıllarda sosyoloji, antropoloji, psikoloji, beşeri coğrafya, tarih, mimarlık ve felsefe disiplinlerinde ev kavramının anlamını konu alan yazıların sayısı artmaktadır. Birçok araştırmacı artık evi çok boyutlu bir kavram olarak anlasa ve bu alanda disiplinlerarası araştırmaların varlığını ve gerekliliğini kabul etse de disiplinlerarası ev araştırmaları alanı ve bu terimin çeşitli, hatta çelişkili anlamları hakkında çok az sürdürülebilir düşünce ve eleştiri yapılmıştır (Mallett, 2004). Ev ile ilgili yapılan çalışmalarda başlıca konular; kentsel planlama ve soylulaştırmada ev politikası, ev içinde etkinleştirilen veya kısıtlanan topluluk ve sosyal ilişki biçimleri, aile içi şiddet ve tehdit alanı olarak ev, bir hapishane olarak ev, diaspora, göç, ulusötesi hareketlilik, ev ekonomileri, dâhil etme ve/veya dışlama mekânı ve evsizliğin siyaseti, yönetimi ve temsili şeklinde sıralanabilir (Heinz & Aubel, 2024). Kamusal ve özel alanların ayırımının ötesine geçerek, ev üzerine yapılan güncel araştırmalar genellikle ikamet hareketli coğrafyaları, ev hayatının ve mahremiyetin politik önemi ve ev fikirlerinin bir yer, aidiyet veya yabancılaşma duygusunu nasıl çağrıştırdığı ve bunların benlik duygusuyla nasıl sıkı sıkıya bağlantılı olduğuyla ilgilenmektedir (Blunt & Varley, 2004; Mallett, 2004). Daha öz bir şekilde belirtmek gerekirse ev araştırmacılarının sosyal, ekonomik, politik ve fiziksel çevreleriyle, özellikle de insanların evleri ve yerel mahalleleriyle etkileşimleriyle ilgilendikleri anlaşılmaktadır.

Konu coğrafya ve özellikle beşeri coğrafya özelinde ele alındığında Staszak (2001) coğrafyacıların önceleri evlere pek önem vermediklerini, çünkü bu kadar küçük ölçekte çalışmanın kendilerini rahatsız hissettirdiğini ileri sürmektedir. Ancak son yıllarda ev kavramının coğrafi çalışmalar açısından zengin ve önemli bir yere sahip olmaya başladığı bilinmektedir (Blunt & Varley, 2004). Özellikle evin mekânsallığı başka bir deyişle ev coğrafyası üzerine temellenen çalışmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde temelde dört yaklaşımın daha fazla ön plana çıktığı görülür. Bunlar; “fiziki bir mekân olarak ev”, “bir anlam olarak ev”, “toplumsal bir yapı ya da temsil olarak ev” ve “çok boyutlu ya da temsil ötesi ev” şeklinde ayırt edilir (Blunt & Dowling, 2006; Uysal vd. 2017).

Kültürel coğrafyacılar, konut ve konut içi mekân üzerine hatırı sayılır sayıda çalışma yürütmüşlerdir. Coğrafya disiplininde aşına ve sıradan kabul edilen ve ihmal edilen ev konusu, şimdi çeşitli bakış açılarından yeniden odak noktası haline gelmiştir (Fukuda, 2008). Tam da bu noktada belki de şu soruyu sorarak tartışmaya başlamak gerekir: “Ev kavramı beşeri coğrafyanın neresinde yer almaktadır?” Konuyla ilgili literatür aslında hümanist coğrafyacılar ile feminist coğrafyacıların ev konusuna çok baskın bir şekilde eğilim gösterdiğini ortaya koymuştur. Hümanist coğrafyacılar, insan merkezli düşüncelerinde duygulara ve öznel anlamlara vurgu yaparken, feminist coğrafyacılar ev fikrini politik, belirsiz, akışkan ve çok ölçekli olarak değerlendirmişlerdir (Fukuda, 2008).

Yer ve yer kavramının bir türü olan ev çalışmaları 1970'lerde bir dizi hümanist coğrafyacı ve fenomenoloğun odak noktasını oluşturmuştur (Relph, 1976; Tuan, 1977; Buttimer, 1980; Moore, 2000). Ünlü hümanist coğrafyacı Yi Fu Tuan (1991) “A View of Geography” isimli makalesinde evi ayrı bir başlık halinde inceleyerek ev kavramını adeta coğrafyanın merkezine yerleştirmiştir. Bunu yaparken evin insan ve yer ile ilişkilerine odaklanmıştır. Ev üzerine yapılan hümanist araştırmaların odak noktalarından biri de ev ile duygular arasındaki bağlantıdır (Duncan & Lambert, 2004). Ev hakkındaki hümanistik coğrafya literatürü, ev duygusu yaratmanın bireyler için güçlendirici, kimlik kazandırıcı ve anlamlı olabileceğini, bireysel çalışanların iş yerinde ev duygusu yaratarak kazanabilecekleri bir şeyler olabileceğini öne sürmektedir (Wilhoit-Larson, 2020). Buttimer (1980) ise ev ile yer duygusu arasındaki ilişki üzerinde durmuştur. Gonzalez (2005) ev kavramını çelişkili duyguları çağrıştıran topofili (yer sevgisi) ve topofobi (yer korkusu) kavramları üzerinden tartışmıştır. Bazı akademik çalışmalarda ev konusu yere bağlılık açısından incelenmiştir (Ralph & Staeheli, 2011; Anton & Lawrence, 2014; Allen Wickler, 2015).

Hümanist coğrafyayı en iyi açıklayabilecek kavramlardan biri olan fenomenolojinin ev ile ilişkilerini ortaya koyan akademik çalışmalar da yapılmıştır. Örneğin Sixsmith (1986) makalesinde ev kavramının anlamlarına ilişkin fenomenolojik temelli bir araştırma çerçevesi tasarlamıştır. Bunlar; varoluşsal mekân düzeylerine göre evi tanımlamak, evin anlamlarını belirlemek ve ev deneyiminin geçici bir modelini geliştirmek gibi alt başlıklardan oluşmaktadır. Despres (1991) bir makalesinde evin anlamını psikoloji, sosyal psikoloji ve fenomenoloji olmak üzere üç teorik yönelimden hareketle incelemiştir. Ev deneyimini fenomenolojik bir

anlatımla ortaya koyan bir diğer çalışma Jacobson'a (2009) aittir. Hümanist coğrafyanın ev ile ilişkilendirilen olumlu çağrışımlarından yararlanan Wilhoit-Larson (2020) işçilerin çalışma alanlarını yuvaya dönüştürmek için yer oluşturma faaliyetlerine nasıl ve neden katıldıklarını araştırmıştır.

Bazı akademik çalışmalarda ev/konut ve yuva kavramları tartışılmış ve bu kavramlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur (Lawrence, 1987; Rykwert, 1991; Karjalainen, 1993; Easthope, 2004; Samanani & Lenhard, 2019). Benzer şekilde Dovey (1985) ev, yuva ve evsizlik kavramlarını teorik bir tartışma kapsamında incelemiş, evin özelliklerini belirli alt başlıklarla açıklamıştır. Bunlar; mekânsal, zamansal ve sosyo-kültürel düzen olarak ev, mekânsal ve zamansal kimlik olarak ev, bağlantılılık bakımından ev, evin diyalektiği ve evde olmak şeklindeki bir tipolojiyle kategorize edilmiştir. Evsizliği ise rasyonalizm ve teknoloji, ticari boyutlar, bürokrasi, mekân ve hız, toplumsal alanın aşınması, profesyonellik ve evsiz olmak şeklindeki alt başlıklarla tasnif etmiştir. Blunt & Varley (2004) "*Geographies of Home*" isimli çalışmalarında evin mekânsallığı üzerinde durarak evi coğrafi bir perspektifle kavramsal ve metodolojik açıdan incelemişlerdir. Domosh (1998) ev kavramını genişleterek bunu bir peyzaj biçimi, ekonomik bir varlık ve bir ev alanı şeklinde incelemiştir. Duncan & Lambert (2004) "*Landscapes of Home*" isimli makalelerinde evi mekânsal ve zamansal ölçek bakımından geniş bir yelpazede ele almışlardır. Çalışmalarında duyguların coğrafyası, cinsiyet ve cinsellik, ev (*housing*) ve kimlik, ulusötesi evler ve topluluklar, ev ve imparatorluk gibi konulara yer vermişlerdir.

Hümanist coğrafyanın yanı sıra ev üzerine farklı feminist bakış açılarını göz önünde bulundurmak, son kırk yılda ortaya çıkan ev üzerine zengin araştırma birikimini incelemek için yararlı bir yol sağlar. Son üç veya dört on yıldır feminist çalışmalar, ev anlayışına büyük katkılarda bulunmuştur (Valentine, 1989; Bowlby vd., 1997; Massey, 2001). Ahrentzen (1997) ev kavramının kadınlar için değişen anlamları üzerinde durmuştur. Oberhauser (1977)'nin Appalaşların kırsal kesimlerdeki kadın-ev işçilerine ilişkin kapsamlı çalışması evi üreme faaliyetlerinin gerçekleştirildiği özel bir alan olarak görme anlayışının tam aksine kadınların dikiş, nakış gibi gelir getirici faaliyetlerle evlerine ne kadar odaklandıklarını göstermeyi amaçlamıştır. Domosh (1998) coğrafya, cinsiyet ve ev ilişkilerini bir peyzaj biçimi, ekonomik bir varlık ve bir ev alanı olarak incelemiştir. Evin hem mekânsallaştırılmış hem de cinsiyetlendirilmiş bir anlayışını sunmuştur (Longhurst, 2012). Evi feminist perspektiflerle ele alan Longhurst (2012) bu konuyu sosyalist feminizm, liberal feminizm, radikal perspektifler, postkolonyal çalışmalar ve postyapısasal feminizm gibi alt başlıklarla açıklamıştır.

Ev ile ilgili ulusal literatür incelendiğinde kavramın büyük ölçüde ihmal edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu ihmal özellikle beşeri coğrafya özelinde dikkat çekicidir. Doğrudan evi konu alan az sayıdaki çalışmadan farklı olarak ev kavramına genellikle coğrafya paradigmasının anlatıldığı bazı akademik çalışmalarda kısaca değinildiği görülmüştür (Uysal vd., 2017; Özgür, 2021; Dinç, 2024). Özellikle hümanist coğrafyada ev, yer duygusunun önemli bir türü olduğu için mekân, yer ve yersizliği konu alan çalışmaların belirli bölümlerinde ev kavramına daha fazla odaklanıldığı dikkati çekmiştir (Bilgili, 2016). Diğer yandan ev, bazı çalışmalarda yere bağlılığı açıklayabilmede önemli bir değişken olarak kullanılmıştır (Yavan & Anlı, 2023; Dinç, 2023; Varnacı-Uzun, 2024). Benzer şekilde feminist coğrafya çalışmalarında da ev kavramı üzerinde duran veya evin feminist coğrafya açısından önemine değinen coğrafi çalışmalar ayırt edilmiştir (Tuncer, 2012; Bilgili, 2017; Mirioğlu, 2018; Okur, 2022; Bilgili & Yıldırım, 2024).

2.YÖNTEM

Beşeri coğrafyacıları ev konusunda çalışmalar yapmaya cesaretlendirmek için ne yapılabilir? Her şeyden önce ev ile ilgili yapılmış olan birbirinden farklı tanımları belirli yaklaşımlar veya paradigmlar altında kategorize ederek işe başlanabilir. Zira beşeri coğrafyacıların ev konusunda yapmış oldukları çalışmalar incelendiğinde, kavramın beşeri coğrafya paradigmaları ekseninde açıklanma eğiliminin olduğu açıkça görülür. Paradigmanın kısaca "kabul görmüş bir model" (Kuhn, 1962) ve coğrafi paradigmanın ise "coğrafya bilimine yönelik birbiriyle tutarlı, aynı zamanda farklı ve karşıt değerlerin de yer aldığı bilimsel bir yaklaşım" (Özgen, 2010) olduğu düşünüldüğünde ev kavramını belirli paradigmlar perspektifinde açıklamanın daha yararlı olacağı anlaşılabacaktır. Eğer böyle yapılırsa multidisipliner ve çok yönlü bir kavram olan evin belirli bir ekseninde ve sarıh bir şekilde tartışılması daha mümkün hale gelir.

Bu çalışmada öncelikle ev kavramı ile ilgili literatür taraması yapılmış ve elde edilen bilgiler doküman analizine tabi tutulmuştur. Çalışmada kapsam belirlemeye yönelik (*scoping review*) bir tarama gerçekleştirilmiştir. Kapsam belirleme çalışmaları (kapsam incelemeleri) belirli bir konu veya araştırma alanındaki anahtar kavramları, alt başlıkları, araştırmadaki boşlukları ve uygulamalı araştırmalar için kaynakları belirleme fırsatı sunar (Toker, 2022). Araştırmacılar kapsam belirleme çalışmalarını karmaşık bir kavramı netleştirmek ve sonraki araştırma sorgulamalarını iyileştirmek için kullanabilirler (Levac vd., 2010). Çalışma kapsamında araştırma verileri; basılı eserlerin yanı sıra Web of Science, Scopus, PubMed, Science Direct, SOBİAD, Google Scholar, Researchgate ve Dergipark gibi elektronik veri tabanlarından elde edilmiştir. Literatür tarama çalışmaları 2024 yılının Şubat-Ağustos döneminde gerçekleştirilmiştir. Bir meta olarak konut ile bunun deneyimlerle şekillenen anlamını oluşturan yuva kelimelerinin yanı sıra bunların uluslararası literatürdeki karşılıklarını oluşturan *house* ve *home* anahtar kelimeleri taramanın odağını oluşturan kelimeler olmuştur. Literatür tarama sürecinde coğrafyanın en baskın kavramlarının başında gelen *mekân* ile yine coğrafyanın duygusal ifadesini oluşturan *yeri* konu alan akademik çalışmalarda ev/yuva kavramı üzerinde sıklıkla durulduğu görülmüş ve bu nedenle tarama sürecine *mekân* ve *yer* anahtar kelimeleri dâhil edilmiştir. Daha genel çerçevede evi güçlü bir yer duygusu olarak öne çıkaran hümanist ve feminist coğrafya da literatür taramada anahtar kelimeler olarak belirlenmiştir. Böylece literatür taramasının büyük ölçüde coğrafya ve özellikle beşeri coğrafya ekseninde gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. İzleyen süreçte referansların referansları üzerinden gerçekleştirilen ayak izi takibi süreciyle anahtar kelimeler genişletilmiştir. Örneğin ev üzerinden yer, yer duygusu, yer sevgisi, yer korkusu ve yere bağlılık gibi kelimeler de taramaya dâhil edilmiştir. Ancak bu konulardaki akademik çalışmalar içerik yönünden incelenirken ev/yuva (*home/house*) kavramlarına hiçbir şekilde değinilmediği belirlenen çalışmalar *dışlama kriteri* olarak kabul edilmiş ve değerlendirmeye alınmamıştır. Tarama sonucunda ev ile ilişkili toplam 135 çalışmaya ulaşılmış ve bu makale kapsamında bu çalışmaların 110 tanesinden yararlanılmıştır. Söz konusu akademik çalışmaların 73'ü makale, 20'si kitap, 13'ü kitap bölümü, 3'ü lisansüstü tez (2 doktora ve 1 yüksek lisans tezi) ve 1'i tam metin sempozyum bildirisinden oluşmaktadır. William Morris Davis (1905)'in "*Home Geography*" isimli makalesinin yanı sıra Heidegger (1958) ve Bachelard'a (1964) ait çalışmalar bu makale kapsamında yararlanılan en eski ve öncü çalışmalar arasında yer almaktadır.

Bu çalışmada hümanist ve feminist coğrafya paradigmlarında ev konusuna yönelik öne çıkan bazı kavramlar üzerinden temalar ve alt başlıklar önerilmiştir. Bu sayede evin beşeri coğrafyanın hangi paradigmasında ne şekilde yer aldığı/kullanıldığı anlaşılmasına çalışılmıştır. Hümanist coğrafya, 1960'larda gelişen davranışsal coğrafya ve çevresel algı araştırmalarının çıktılarında beslendiği ve bunlarla desteklendiği için (Seamon & Lundberg, 2017) makaleye davranışsal coğrafyayla ilişkili olabilecek bir alt başlık (çevresel algı ve bilişsel durumlar) eklenmiş ve hümanist coğrafya paradigması içerisinde açıklanmıştır. Şüphesiz ev konusu hümanist ve feminist coğrafya paradigmları dışında davranışsal coğrafya, Marksist coğrafya, post yapısal, post kolonyal, *landscape* (peyzaj) gibi farklı coğrafya paradigmlarında da ele alınmıştır. Ancak evi coğrafyanın bütün paradigmları üzerinden açıklamak bu makalenin kapsam ve içeriğine uygun düşmeyeceğinden çalışma hümanist ve feminist coğrafya paradigmları ile sınırlı tutulmuştur. Çalışmada hümanist ve feminist coğrafya arasında ev kavramı üzerinden bir karşılaştırma yapmaksızın evin bu iki paradigmda değişen anlamları üzerinde durulmuştur. Çalışma genelinde öne çıkan baskın fikirler örneklerle desteklenmiş ve daha ziyade ev ile ilişkili olabilecek kavramlara odaklanılmıştır.

Evi hümanist coğrafya perspektifiyle açıklayabilmek için fenomenoloji, yer duygusu, yer sevgisi, yer korkusu, yere bağlılık, yer bağımlılığı ve yer kimliği kavramları üzerinden örnekler verilmiştir. Feminist coğrafya paradigması alt başlığında ise kamusal-özel alan, cinsiyete dayalı ev algısı, evin odalarına yönelik cinsiyet algısı, yer sevgisi, yer korkusu ve evin değişen anlamları üzerinde durulmuştur. Söz konusu kavram ve ifadeler makalenin kavramsal çerçevesinde açıklanabilirdi. Ancak evi belirli coğrafya paradigmları içerisinde daha güçlü ve anlaşılır bir şekilde tartışabilmek için bu kavramların hümanist ve feminist coğrafya alt başlıkları içerisinde kategorize edilerek açıklanmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Çalışmada, genellikle ampirik araştırma makalelerinde sıklıkla kullanılan ve kod-alt kod ilişkilerine dayalı olarak detaylı nicel ve nitel çıktılar sunan kavram ağı haritalarından (Usun & Dinç, 2023) farklı olarak basit bir tematik kavram ağı haritası oluşturulmuştur. Kavram ağı haritası için bilgisayar destekli bir yazılım olan MAXQDA20 programı

kullanılmıştır. Böylece kapsamlı kod-alt kod analizleri yerine literatürden derlenen bilgilerden hareketle hümanist ve feminist coğrafya paradigmalarında baskın bir şekilde öne çıkan kavramların "ev" ile olan ilişkilerini somut bir şekilde ortaya koyabilmek amaçlanmıştır. Daha öz bir şekilde belirtmek gerekirse; eldeki çalışma kapsamında gerçekleştirilen tartışmalar nitel bir analize dayanmak yerine ev konusunda daha önceden yapılmış olan çalışmalardan elde edilen bilgilerin eleştirel bir değerlendirmesinden oluşmaktadır.

Hümanist coğrafyada fenomenoloji, yer ve çevresel algı/bilişsel durumlar olmak üzere temelde üç tema belirlenmiştir. Bunlar içerisinde "*deneyim*" fenomenolojinin bir alt başlığını oluştururken, "*yer duygusu, yer sevgisi, yer korkusu, yere bağlılık, yer bağlılığı ve yer kimliği*" yerin alt başlıkları olarak kategorize edilmiştir. Çevresel algı/bilişsel durumlar ise "*çevreye aşinalık*", "*bilişsel haritalar*" ve "*mekânsal referanslar*" şeklindeki alt başlıklarla açıklanmıştır. Feminist coğrafyada "*kamusal alan/özel alan*" bir tema olarak belirlenirken "*kamusal alan*" ve "*özel alan*" bunun içerisinde birer alt başlıklar olarak ayırt edilmiştir. Aynı şekilde "*yer korkusu/yer sevgisi*" bir tema olarak belirlenirken "*yer korkusu*" ve "*yer sevgisi*" birer alt başlık olarak sınıflandırılmıştır. Son olarak "*eve yönelik algı/evin değişen anlamı*" temasına bağlı olarak "*güç ve statü göstergesi*", "*odalara yönelik cinsiyet algısı*" ve "*değişen anlam*" şeklinde alt başlıklar oluşturulmuştur. Bu temalar ve alt başlıklar sayesinde ev kavramının hümanist ve feminist coğrafyadaki yerinin daha somut ve anlaşılır bir şekilde ortaya konulması sağlanmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde sonraki süreçte ev konusunda yapılacak akademik çalışmalara yönelik öneriler getirilmiştir.

3.BULGULAR

3.1. Hümanist coğrafyada ev kavramı

Hümanistik coğrafya için ev, önemli bir yer türüdür. Ev, hümanist coğrafyacılar için genellikle prototipik yer olarak görülür, çünkü Batı'nın ev ideali, güvenlik, istikrar ve duygusal bağlanma gibi yer özelliklerini paylaşır (Bachelard 1964; Relph 1976; Tuan 1977; Cresswell 2015). Relph'in (1976) evi "*yerine konulamaz bir önem merkezi*" olarak tanımlaması, eve yönelik genel hümanistik coğrafya yönelimini özetlemektedir. Ev, merkezdedir (Tuan 1977) ve bireysel kimliğin kaynağı, topluluğun temeli ve kişinin dışarıya çıkmasının temelidir (Relph, 1976). Aşağıda evi hümanist coğrafya bakış açısıyla açıklayabilmeye kolaylık sağlayan temalar ve alt başlıklar üzerinde durulmuş ve bunlara yönelik örnekler verilmiştir.

3.1.1. Fenomenoloji

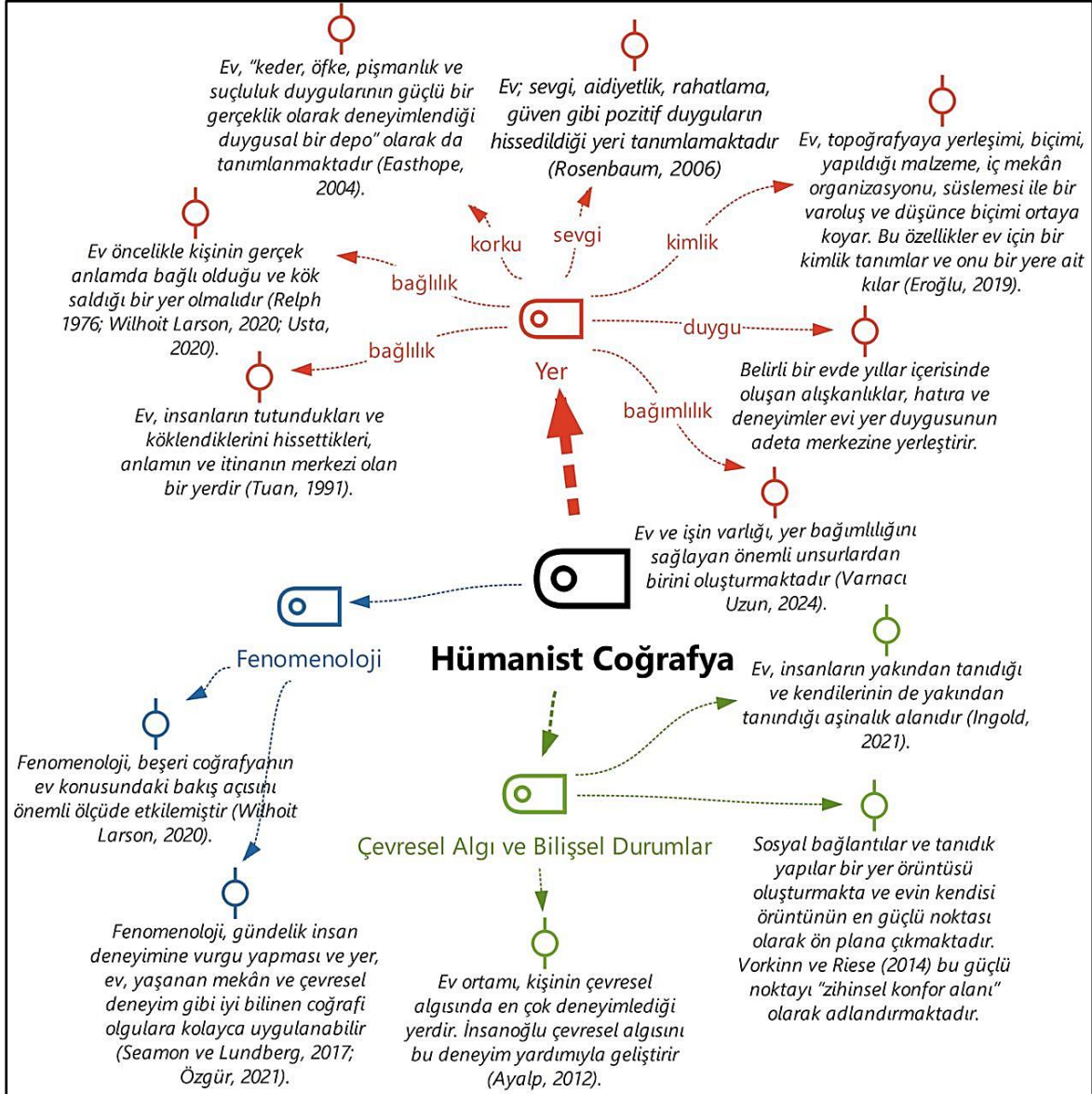
Hümanist coğrafyacılar, insan ile yer arasındaki ilişkinin ayrıntılı ve yansıtıcı bir anlayışını, bir ev/yuva olarak dünyanın coğrafyasını açıklamak için farklı bir araştırma stratejisi ve bir dizi insan merkezli yöntem geliştirmiştir (Özgür, 2021). Yerin önemli bir türü olan evi hümanist coğrafya perspektifinde açıklayabilmek için hümanist coğrafya genel çerçevesinin içinde önemli bir damar olan fenomenolojiden yararlanılabilir. Çünkü her ne kadar fenomenoloji geniş bir alan ve bu alanda çok farklı yorumlar olsa da bunun coğrafya üzerindeki etkisi daha çok mekân ve yer kavramlarında kendisini göstermektedir (Lay & Samuels, 2014; Uysal & Güngör, 2019). Gerçekten de fenomenoloji, beşeri coğrafyanın ev konusundaki bakış açısını önemli ölçüde etkilemiştir (Wilhoit Larson, 2020). Bu bakımdan ev olgusu çok tanımlı, tarihsel, değişken, birçok esere konu olabilmişken bunun nedenini fenomenolojik bakış açısıyla açıklamak doğru bir yaklaşım olabilir (Algin & Saticı, 2022). Zira hümanist araştırmalar, geniş bir yelpazedeki felsefi gelenekleri bir araya getirir de fenomenoloji, gündelik insan deneyimine vurgu yapması ve yer, konut, yaşanan mekân ve çevresel deneyim gibi iyi bilinen coğrafi olgulara kolayca uygulanabilir olması nedeniyle sıklıkla kullanılmıştır (Seamon & Lundberg, 2017; Özgür, 2021).

Ev/konut, coğrafyanın yanı sıra fenomenoloji ve felsefe disiplinleri içinde de merkezî bir odak noktasına sahiptir. Bu disiplinlerin ev ile ilişkilerinde birlikte kabul edilebilecek bir anahtar kelime aranacak olursa bu "*deneyim*" olabilir. Bachelard (1964)'e göre ev "*deneyimsel bir kabuk*" anlamında kullanılmaktadır. Heidegger (1971)'e göre ev, dünyada "*yaşayan bir insan olmanın*" ne anlama geldiğinin temel unsurunu tanımlar. Ev genellikle kişinin dinlenebileceği, mahremiyet ve samimiyet yaşayabileceği, evcil olabileceği ve deneyimler kazanabileceği bir yer olarak görülür (Mallett 2004; Wilhoit Larson, 2020). Böyle bir yer aslında çoğumuzun önemsedığı ve çok değerli bulduğu yuvamızdır (Domosh, 1998). Fenomenologlar, evin özünü tanımlamaya veya insanların deneyimlerini sınırlamaya çalışmazlar. Bunun yerine, insanların ev hakkında düşünme biçimleri

yerine, pratiğe, insanların ev 'yapma' ve hissetme biçimlerine (Mallett, 2004) odaklanırlar. Evin bize ait olan ve bizim dünyadaki köşemizi oluşturan bir yer olarak tanımlanması, ev hakkında daha ileri bir kabulün temellerini oluşturur; yani ev fenomenolojik olarak bedenimize benzerdir (Jacobson, 2009).

3.1.2. Yer

Belirli bir konutta yıllar içerisinde oluşan alışkanlıklar, hatıra ve deneyimler evi yer duygusunun adeta merkezine yerleştirir (Şekil 1). Ev, yalnızca fiziksel veya mekânsal bir durumu değil, aynı zamanda sosyal ve alışılmış koşulları da ifade eder (Tuan, 1977). Mekânın düzeni ve biçimi, doğuşu, güncelliği, soyut ve somut, doğa ve toplum birbirinden ayrılmaz. Minicik bile olsa, bir bahçesi olan konut düşünceye dalma ve doğayla temas yeridir (Lefebvre, 2014).

Şekil 1- Hümanist coğrafyada ev ile ilişkili kavram ağı haritası

Figure 1- Concept network map related to home in humanist geography

Buradan hareketle evin özü, insanların bir miktar kontrol yoluyla kişiselleştirdiği ve özdeşleştiği bir bağlamda tekrarlayan, düzenli anlam yatırımında yatar. Yani ev "her günün, kendisinden önceki günlerle çarpıldığı bir yer" olarak tanımlanabilir (Tuan, 1977). Başka bir deyişle ev kavramı zamanın geçmesi ve yaşın birikmesiyle değişir (Terkenli, 1995). Bu nedenle ev bir yere daha az, o yerde gerçekleşen aktiviteye ise daha

çok bağlıdır (Mallett, 2004). Dolayısıyla herhangi bir fiziksel yapıda ikamet ederken elde edilen duygu ve deneyimler, belirli coğrafi alanlarda bir hayat örmenin yolu olarak karşımıza çıkar (Lawrence, 1987). Bu sayede ev, çok güçlü bir yer duygusunun tezahürü olarak hümanist coğrafya içerisinde kendisine özel bir alan yaratır. Diğer yandan yer duygusunun yitirilmesi ihtimali söz konusu olursa hümanist coğrafyanın odağını oluşturan insanın ev ile ilişkileri çok baskın bir şekilde gün yüzüne çıkar. Örneğin yer değiştiren yerleşmeleri hümanist coğrafya perspektifinde inceleyen ve konuyla ilgili bir filmi (Bozkır) içerik yönünden analiz eden Dinç (2024)'ün filmde "ev" in en sık tekrar edilen kelime olduğunu ortaya koyması bu bakımdan dikkat çekicidir.

Yer sevgisi ve yer korkusu

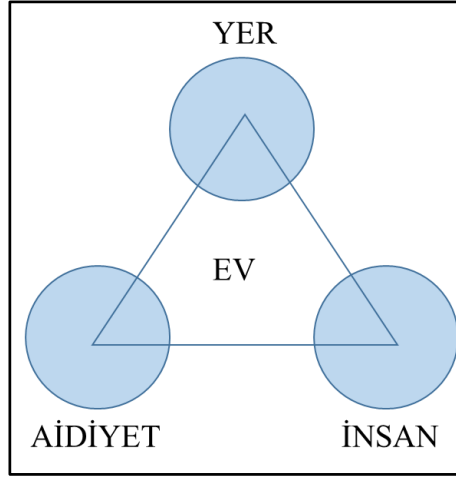
Hümanist coğrafyada ev kavramının yeri ve önemine işaret edebilmek için Yi Fu Tuan'ın çalışmalarında ortaya koyduğu ve ilk kez literatüre kazandırdığı kavramlara odaklanmak pratik çıkarımlar yapmayı sağlayacaktır. Yer duygusu bu kavramların başında gelmektedir. Beşeri Coğrafya Sözlüğü'ne göre aidiyet ve yabancılaşmanın, yakınlığın ve şiddetin, arzunun ve korkunun mekânı olarak ev, insan yaşamının merkezinde yatan anlamlar, duygular, deneyimler ve ilişkilerle doludur (Gregory, 2009). Bu duygu durumlarının farkına varan Yi Fu Tuan gerek yer gerekse yerin bir türü olan evi açıklamada iki kavram önermiştir: Yer sevgisi (topofili) ve yer korkusu (topofobi). Bunlar dışında yere bağlılık, yer bağımlılığı, yerin ruhu, yerin kimliği ve yersizlik gibi kavramlar üzerinden de hümanist coğrafyayla ilişki kurulabilmektedir (Yıldırım & Bilgili, 2024).

Ev; sevgi, aidiyet, rahatlama, güven gibi pozitif duyguların hissedildiği bir yeri tanımlamaktadır (Rosenbaum, 2006). Bu duygular açıkça evi bir topofili mekânı olarak ön plana çıkarmaktadır. Ancak ev, olumlu çağrışımlarla yüklü bir kelime olmasına rağmen (iddiaya göre barınak, kutsal alan, yuva, yürek ve kendimiz olabileceğimiz bir yer) tüm evler bu anlamları taşımaz. Yani ev bazı durumlarda topofobik (korku) bir anlam taşıyabilir. Bu anlamlar, aile içi şiddet; fiziksel taciz, saldırı, sözlü taciz, duygusal taciz, korkutma ve cinsel taciz gibi çeşitli eylemlerle ilişkilidir (Longhurst, 2012). Gurney (2000) evi, "*keder, öfke, pişmanlık ve suçluluk duygularının güçlü bir gerçeklik olarak deneyimlendiği ve aynı zamanda güçlü bir ev coğrafyası yaratmak için biriktirildiği, saklandığı ve sınıflandırıldığı duygusal bir depo*" olarak tanımlamaktadır (Easthope, 2004).

Yere bağlılık

Evi hümanist perspektifle açıklayabilmede yere bağlılık oldukça önemli bir kavramdır. Yere bağlılık, genellikle insanların yaşadıkları veya ilişki kurdukları fiziksel çevrelerine yönelik duygusal bağlılıklarını ifade eder (Stokols & Shumaker, 1981; Göregenli vd., 2014; Turut & Özgür, 2018; Südaş, 2019). Ev kolay yaratılmaz ve herhangi bir yer değildir. Ev öncelikle kişinin gerçek anlamda bağlı olduğu ve kök saldırdığı bir yer olmalıdır (Relph 1976; Wilhoit Larson, 2020; Usta, 2020). Yapılan araştırmalar, insanların mahallelerine kıyasla evlerine daha fazla bağlılık duyduklarını bildirmektedir (Hidalgo & Hernandez, 2001). Zira ev, insanların tutundukları ve köklendiklerini hissettikleri, anlamın ve itinanın merkezi olan bir yerdir (Tuan, 1991). Ev; yere bağlanma, köklü olma, hafıza ve nostalji duygularını harekete geçirmek için sembolik olarak kullanılmaktadır (Brickell, 2012). Bu bağlamda ev, 1970'lerde ve 1980'lerde hümanist coğrafyacıların çalışmalarına dayanarak, giderek yabancılaşan bir dünyada bir yere bağlılık duygusu sağlayan deneyim alanı olarak karşılanmıştır (Moore, 2000; Brickell, 2012).

Deneyim sürecinde insanların mekânları kendilerine ait olarak tanımlamaya başlamaları için eşyalarına ve nesnelere gerçekten ihtiyaçları vardır. *Benim odam, benim mutfağım, benim küçük terasım, benim koltuğum ve benim köşem* gibi ifadeler aslında fiziksel bir yapı olan konutu aidiyet üzerinden yere dönüştürmektedir (Gonzalez, 2005; Al Jazar, 2022). Dolayısıyla insan, yer ve aidiyet birlikte anlam ve duygu yüklü evi oluşturmaktadır (Şekil 2). Bu bakımdan Buttimer (1980)'nin ev kavramı ve yer duygusu arasındaki ilişkiyi ele aldığı makalesinin hemen başında kullandığı ifade dikkat çekicidir: "*Köy yolu beni ait olduğum yere, evime götür*". Bazı durumlarda yere bağlılık düzeyi daha ileri bir seviyeye taşınabilmektedir. Yer bağımlılığı olarak adlandırılacak bu seviyede yer sevgisinin çok daha önemli bir boyut kazandığı söylenebilir.

Şekil 2- İnsan, yer ve aidiyet üçgeninde ev

Figure 2- Home in the triangle of people, place and belonging

(Kaynak: Al Jazar 2022'den yeniden düzenlenerek oluşturulmuştur).

Yer bağımlılığı

Yere bağlılığın teorize edilmiş diğer bir bileşeni *yer bağımlılığı*dır. Yer bağımlılığı, bir yerin bireyin ihtiyaçlarını karşılaması ve hedeflerine ulaşmasını sağlaması temelinde olumlu bir değerlendirmeden kaynaklanır (Anton & Lawrence, 2014). Mevcut yer alternatiflerinden daha iyi değerlendirilirse, birey daha yüksek yer bağımlılığına sahip olacak ve o yerde kalmak isteme olasılığı daha yüksek olacaktır (Moore & Graefe, 1994). İnsanların evlerine karşı sahip oldukları bağların ve taahhütlerin ancak kayıp ve zorluk zamanlarında belirginleşebileceği (Relph, 1976) ve zorluk yaşamının bağlanmayı güçlendirebileceği teorize edilmiştir (Anton & Lawrence, 2014).

Türkiye özelinde değerlendirilirse böyle bir kayıp ve zorluk zamanlarına verilebilecek çarpıcı bir örnek Şubat 2023 depremleri olacaktır. Şubat 2023 depremlerinde yerle bir olan Antakya kenti sakinlerinin yere bağlılığını konu alan Varnacı-Uzun (2024) yer bağımlılığına yönelik dikkat çekici bir örnek vermektedir. Yerel halk ile yapılan görüşmelerden birinde, bir katılımcının “evi” yer bağımlılığı derecesinde ön plana çıkardığı görülmüştür.

“Antakya bana bir ev gibi, benim ait olduğum yer benim bir parçam, bir organ gibi onsuz olmaz gibi bir şey. Bu kadar bağlanmışız, bu kadar bağlı olduğumu da fark etmemiştim açıkçası...”.

Yer bağlılığı/bağımlılığını sağlayan önemli unsurlardan biri konut ve işin varlığıdır (Varnacı Uzun, 2024). Bu imkânların varlığı kişileri ister istemez yaşadıkları yere/eve bağlı kılabilmektedir. Literatürde konut sahibi olmanın yere bağlılığı arttırdığını, kiracı olmanın ise yere bağlılık referansında azalmaya neden olduğu açıklanmıştır. Benzer şekilde ilgili literatür yere bağlılık ile bir yerdeki ikamet süresi arasında da ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Arslan & Ünlü, 2010; Turut & Özgür, 2018; Ağbaba, 2020; Dinç, 2023).

Yer kimliği

Hümanist coğrafyada ev ile ilişki kurulabilecek bir diğer önemli kavramı yer kimliği oluşturmaktadır. Yer kimliği, “belirli fiziksel ortamlar ve ortam türleri hakkındaki anıların, kavramların, yorumların, fikirlerin ve ilgili duyguların bir karışımı” olarak tanımlanmaktadır. Kimliğin belirli bir yere bağlandığı bir süreç, o yere ait olma hissidir (Qazimi, 2014). Yer ve bağlanma arasındaki ilişkide kişinin konut, yuva, ikametgâh, konum vb. gibi yerin sembolizmi ve duygusallığıyla ilişki kurma biçimi önemlidir. Bu nedenle, "benliğin sosyal-mekânsal ortamda konumlandırılma biçimi" yer kimliği için önemlidir (Darabaneanu vd. 2024). Konut, topoğrafyaya yerleşimi, biçimi, yapıldığı malzeme, iç mekân organizasyonu, süslemesi ile bir varoluş ve düşünce biçimi ortaya koyar. Bu özellikler ev için bir kimlik tanımlar ve onu bir yere ait kılar. Çoğunlukla örneklendirilen, taşıdıkları farklı özellikleri ile tarihsel süreçte Alman Evi, Japon Evi, Türk Evi, Amerikan Evi gibi isimlendirmeler ile

tanımlanmaları kimliksel bir ifade biçimi olarak açıklanabilir (Eroğlu, 2019). Özellikle Türk-İslam şehirlerinde evler, mahremiyet duygusu ile inşa edilmiş, kendi içlerine çekilmiş, girişleri dikkati çekmeyen yapılardan oluşmuştur (Belge, 2023). Bunlar içerisinde avlulu, cumbalı, içe dönük ve mahremiyetin ön planda olduğu geleneksel Türk evi belirli bir kültür, kimlik, peyzaj ve yaşam tarzını somut bir şekilde yansıtmaktadır.

3.1.3. Çevresel algı ve bilişsel durumlar

Ev ortamı, kişinin çevresel algısında en çok deneyimlediği yerdir. İnsanlar, çevresel algılarını bu deneyim yardımıyla geliştirir (Ayalp, 2012). Ev, insanların yakından tanıdığı ve kendilerinin de yakından tanıdığı aşinalık alanıdır. Bu nedenle, günlük yaşamın tüm ortamlarını kapsar: ister konut, ister sokak, ister mahalle, ister iş yeri olsun (Ingold, 2021). Bireylerin evlerinde kendilerini yönlendirebilmeleri için bir tür bilişsel haritaya sahip olmaları gerekir. Başka bir deyişle bilişsel harita ev içerisindeki davranışlarla şekillenir (Rothwell, 1974). Örneğin bir insan, evinin dışında bir yerdeyken evinin odalarını göz önüne getirebilir. Bu insan zamanla evinin, odalarının ve ev içerisindeki tasarımın adeta zihinsel bir fotoğrafını çeker. Evindeki herhangi bir eşyanın bulunduğu yeri evdeki bir kişiye tıpkı adres tarif eder gibi açıklayabilir. Eğer ev içerisinde kendisine ait bir köşe varsa bu, gün içerisinde defalarca göz önüne gelebilir.

Aşinalık durumları ev içerisinde olduğu gibi evin yakın çevresinde de kendini göstermektedir. Kent sakininin sokaklarda kendini evinde hissetmesinin nedeni inşa edilmiş bir çevrede bulunması değildir; bunun nedeni, gündelik hayatında yürümeye veya araba kullanmaya alışkın olduğu mahalle sokakları olmaları ve ona tanıdık yüzler, manzaralar ve sesler sunmalarıdır (Ingold, 1996). Burası davranış biçimlerinin normalleştirildiği bir alandır (Gorman-Murray, 2006). Dolayısıyla sosyal bağlantılar ve tanıdık yapılar bir yer örüntüsü oluşturmakta ve evin kendisi örüntünün en güçlü noktası olarak ön plana çıkmaktadır. Vorkinn & Riese (2014) bu güçlü noktayı "*zihinsel konfor alanı*" olarak adlandırmaktadır (Şekil 1). Bu bağlamda bilişsel haritalama çalışmaları, evin ve ev mahallesinin mekânsal bilgi ve aktivite örüntülerinde nasıl birer bağlantı noktası işlevi gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır (Gold, 2019; Algin & Satıcı, 2022). Ancak postmodern dünyada evin bu işlevinin giderek zayıflamaya başladığı söylenebilir.

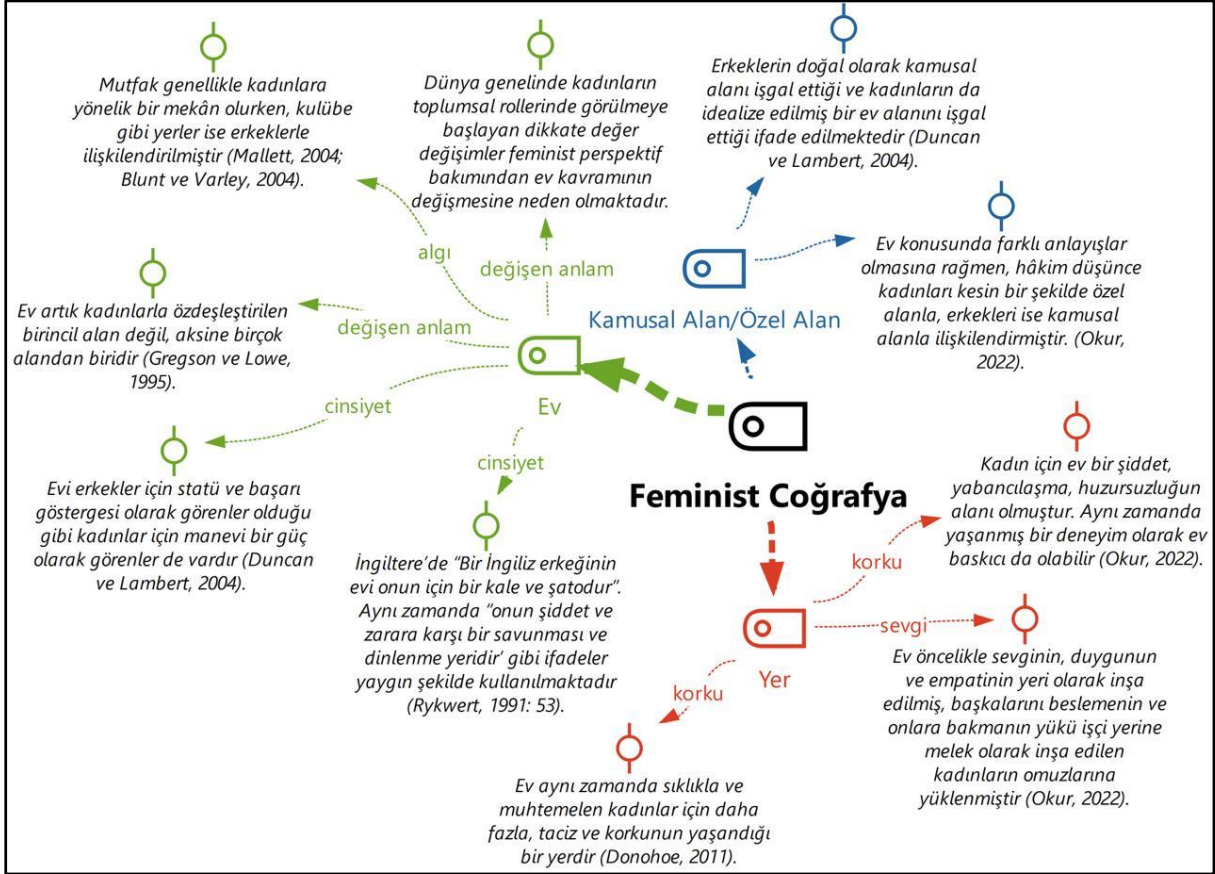
3.2. Feminist coğrafyada ev kavramı

Evi kendi bütünlüğü içerisinde ele alma konusunda beklentinin en fazla olduğu yaklaşımların başında feminist bakış açısı gelmektedir (Bora, 2009). Bununla ilişkili olarak Spain (1993) evi "tüm mekânsal kurumların en kadınsı olanı" olarak tanımlamaktadır. Feminist coğrafya çalışmaları, coğrafya disiplininin, ev işleri, çocuk bakımı, erkek şiddeti, aile içi güç ilişkileri, kadın sağlığı, kadınların iş yaşamına katılımı, kadınların sosyal hareketliliği gibi kadın konularını içermektedir (Mirioğlu, 2018). Coğrafi düşüncenin özellikle ev üzerine geliştirilmesinde feminist bakış açısı hayati öneme sahip olmuştur (Longhurst, 2012). Özel bir yer olan ev, feminist coğrafyacıların en fazla çalıştığı konuların başında gelmektedir (Bilgili & Yıldırım, 2024). Feminizm ve coğrafya arasındaki ilişki, özel alanın/evin beşeri coğrafya tartışmalarının nasıl dışında kaldığını göstermekte ve feminist coğrafyacılar ev kavramına baskın bir şekilde dikkat çekmektedir (Akşit, 2017). Gerçi Monk ve Hanson gibi bazı araştırmacılar tarafından feminist coğrafyada cinsiyet ve evle ilgili karmaşıklıkların çoğunun çözülmesinde pek de ileri gidilemediği iddia edilse de, kadınların ev, banliyöler, çocuk bakımı ve ev işleri deneyimleri gibi konuların coğrafi gündemde yer alması açısından önemi hafife alınamaz (Longhurst, 2012). Bu nedenle, son yıllarda feminist coğrafyacılar, sıklıkla göz ardı edilen konut ve yuva, hane halkı ve ev içi dünya gibi kavramları yeniden incelemişler ve bir çalışma nesnesi olarak yeniden sahiplenmişlerdir (Domosh, 1998). Bu çalışmada feminist coğrafyanın ev ile ilişkisi temelinde "kamusal ve özel alan", "yer sevgisi ve yer korkusu" ve "eve yönelik algı/evin değişen anlamı" şeklinde kategorize edilen temalarla ve bu alt başlıklarla açıklanmıştır.

3.2.1. Kamusal alan/Özel alan

Cinsiyet, insanların evde yaşama ve evi hayal etme biçimlerinin ayrılmaz bir parçasıdır; çünkü ev konusunda farklı anlayışlar olmasına rağmen, hâkim düşünce kadınları kesin bir şekilde özel alanla, erkekleri ise kamusal alanla ilişkilendirmiştir. Ev, özellikle sosyal muhafazakârlar tarafından 'kadının yeri' olarak nitelendirilmiştir. Gerçekten de muhafazakâr politikacılar, kadının evdeki yerini tanımlayanların belki de en bilinen örneğidir (Okur, 2022). Kadınlar geleneksel olarak eve bakmaktan sorumlu olmuşlardır (Longhurst, 2012; Tuncer, 2012). Örneğin 19. yüzyılda Britanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde, özellikle şehirlerde ve banliyölerde erkekler ve kadınlar arasındaki mekânsal ayrım önemli ölçüde artmıştır. Çünkü erkeklerin doğal olarak kamusal alanı işgal ettiği ve kadınların da idealize edilmiş bir konut alanını işgal ettiği

görülmüştür (Duncan & Lambert, 2004; Okur, 2022). Bu durum erkek ve kadınların eve bağıllık durumlarını da etkilemektedir. Zira kadınların genellikle evlerine erkeklerden daha bağılı oldukları ifade edilmektedir (Hidalgo & Hernandez, 2001). Bunun en önemli nedenlerinden biri kadınların genellikle ev bakımı ve evde çocuk büyütmeyle daha fazla zaman ayırmalarıdır (Anton & Lawrence, 2014). Bu bakımdan kamusal-özel alan ayrımı, erkeklerin zamanını ve emeğini, büyük ölçüde ev dışında ücretli bir işte çalışarak harcadığı kabulü üzerine kurulurken kadınları aile ve ev yaşamının merkezine anne ve eş olarak yerleştirmektedir (Koçak Turhanoglu & Beklan Çetin, 2023).

Şekil 3- Feminist coğrafyada ev ile ilişkili kavram ağı haritası
Figure 3- Concept network map related to home in feminist geography

3.2.2. Feminist coğrafyada yer sevgisi ve yer korkusu

Evi feminist bir bakış açısıyla açıklayabilmenin yollarından biri Yi Fu Tuan'ın hümanist coğrafyada yer duygusu üzerinden önerdiği yer sevgisi ve yer korkusu kavramlarının feminist coğrafyada nasıl bir karşılık bulduğunun tartışılmasıdır. Bu bakımdan ev bir yandan özellikle kadınların çok sevdiği, kendilerini güvende hissettikleri, zamanlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yer sevgisi mekânı olurken, bazı durumlarda bu bir korku mekânına dönüşebilmektedir (Duncan & Lambert, 2004). Örneğin Linda McDowell'in (1999) belirttiği gibi, ev öncelikle sevginin, duygunun ve empatinin yeri olarak inşa edilmiş, başkalarını beslemenin ve onlara bakmanın yükü işçi yerine melek olarak ifade edilen kadınların omuzlarına yüklenmiştir (Okur, 2022). Ancak ev aynı zamanda sıklıkla ve muhtemelen kadınlar için daha fazla, taciz ve korkunun yaşandığı bir yerdir. Evdeki diğer tüm deneyimler gibi, bu taciz ve korku da bedene yazılır ve kolayca üstesinden gilemeyecek bir yapı tarzı oluşturur (Donohoe, 2011). Böylece kadın için ev bir şiddet, yabancılaşma ve huzursuzluğun alanı olmuştur (Şekil 3). Ayrıca sembolik bir temsil olarak ev, kadınları politik ve iş dünyasının gerçek dünyasından uzaklaştırmaya hizmet eder. Aynı zamanda yaşanmış bir deneyim olarak ev baskıcı da olabilir (Rich, 1980; Okur, 2022; Yalçın, 2024). Bu durum evden ayrılan birçok kadın için evsizlik sorununu beraberinde getirebilir. Örneğin Klahr (1999), aile içi şiddetin kadınlarda evsizliğin birincil nedeni olduğunu belirtmektedir (Duncan &

Lambert, 2004). Diğer yandan bazı durumlarda kendi evleri dışındaki her yer kadınlar için bir korku mekânı olabilir. Temizlik, çocuk/hasta bakıcılığı gibi çeşitli işler için gittikleri evlerde karşılaşılabildikleri olumsuzlukların yanı sıra sokaklarda güvenle yürüyebilmenin bile çoğu zaman pek mümkün olmadığı durumlar kadınların kendi evlerine adeta hapsolmalarına neden olmaktadır. Dolayısıyla Holt-Jensen'in (2014) de belirttiği gibi her ne kadar ev dişil bir küre olarak anlaşılmış olsa da, "kale" olarak ev, içinde kadının muhafaza edileceği kapalı bir yere gönderme yapmakta ve daha da kötüsü, evin bir hapishane olarak hissedilmesine yol açmaktadır.

3.2.3. Eve yönelik algı/evin değişen anlamı

Güç ve statü göstergesi olarak ev

Evle ilgili cinsiyete dayalı algılar üzerine çalışan ilk yazarlar, erkeklerin evi statü ve başarı göstergesi olarak gördüklerini iddia etmektedir (Somerville, 1989). Örneğin İngiltere'de "*Bir İngiliz erkeğinin evi onun için bir kale ve şatodur*". Aynı zamanda "*onun şiddet ve zarara karşı bir savunması ve dinlenme yeridir*" gibi ifadeler yaygın şekilde kullanılmaktadır (Rykwert, 1991: 53). Böylece ev bazı durumlarda çevresindeki arazi ile birlikte bir liman olarak tanımlanmıştır (Mallett, 2004). Evi erkekler için statü ve başarı göstergesi olarak görenler olduğu gibi kadınlar için manevi bir güç olarak görenler de vardır. McNamee (1998) gençlik, cinsiyet ve aile evi üzerine yaptığı çalışmalarda, evin kadınsı bir mekân olarak algılanmasının bazı açılardan bir güç unsuru olduğuna inanmaktadır. Örneğin birçok Hintli, özellikle İngiliz eğitimi almış olanlar, Hintli kadınları ahlakî ve manevi olarak üstün ve dolayısıyla "ev" in uygun sembolü olarak öne sürerler (Duncan & Lambert, 2004).

Evin odalarına yönelik cinsiyet algısı

Cinsiyet ve mekân üzerine yapılan erken dönem çalışmalar, aile evindeki belirli odaların veya mekânların cinsiyetli olduğunu ileri sürmüştür. Örneğin mutfak genellikle kadınlara yönelik bir mekân olurken, kulübe gibi yerler ise erkeklerle ilişkilendirilmiştir (Mallett, 2004; Blunt & Varley, 2004). Gerçekten de günün önemli bir kısmını mutfakta geçiren özellikle ev kadınları açısından değerlendirildiğinde kadının mutfakla olan ilişkisi daha iyi anlaşılacaktır. Bununla ilgili olarak Floyd, televizyon yemek programları, yemek tarifleri kitapları ve performans sanatları da dâhil olmak üzere görsel ve yazılı metinlerin analizi yoluyla mutfağın, genellikle yukarı ve aşağı, iç ve dış arasındaki mekânsal ayrımlar aracılığıyla ifade edilen cinsiyet için etkili bir yer olduğunu göstermektedir (Blunt & Varley, 2004). Diğer yandan salon, ev kadınlarının temizlik, misafire sunulan ikramlar ve hizmet açısından başkaları tarafından değerlendirildiği ve sınındığı toplumsal ve fiziki bir mekânı oluşturmaktadır. Samimiyet ve rahatlıkla ilişkili olan oturma odası ise kadınlar için özel bir yaşam alanını ifade eden mahrem alan olarak tanımlanmaktadır (Koçak Turhanoglu & Beklan Çetin, 2023).

Feminist coğrafyada evin değişen anlamı

Akademik araştırmalarda yakın zamana kadar erkekler öncelikli olduğu için siyaset, ekonomi, emperyalizm gibi konular erkeksi bir hayranlık uyandırmıştır. Dolayısıyla ev gibi alanlar önemsiz ve kadınsı olarak görülmüş araştırmaya değer görülmemiştir (Okur, 2022). Tarihsel süreçte birçok kültür, kadınları ev ile eşdeğer tutmuş, kadınların ev ve iş yerlerinde erkeklerle hizmet etmelerini beklemiş ve onların evden çıkmalarını engellemiştir (Young, 2005). Bu yaklaşım çoğu yerde veya kültürde bugün de devam etmekle birlikte kadınların toplumsal rollerinde dikkate değer gelişmeler de görülmeye başlamaktadır. Söz konusu gelişmeler feminist perspektif bakımından ev kavramının değişmesini sağlamaktadır (Şekil 3). Bugünlerde Suudi Arabistan gibi bazı muhafazakâr ülkelerde kadınlara yönelik getirilen yasal düzenlemelerin kadınların ev ile ilişkilerinde bazı önemli değişimleri beraberinde getireceği söylenebilir. Buna işlerini evlerinden yürütmeye başlayan erkekler dâhil edildiğinde evin hem erkekler hem de kadınlar için giderek çok farklı bir boyut kazanmaya başladığı anlaşılacaktır. Bu duruma yıllar önce dikkat çeken Gregson & Lowe (1995), kadınların işgücü piyasasına katılımının artması ve erkeklerin ev içi işlere katılımının artmasıyla birlikte, "evin artık kadınlarla özdeşleştirilen birincil alan olmadığını, aksine birçok alandan biri olduğunu" ileri sürmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Ev konusunu araştırmak bir realite olarak zordur çünkü duvarlarla çevrili ve çatıyla örtülü basit bir konut, çok dar bir çalışma alanı olarak araştırmacılar üzerinde çekimserlik yaratabilir. Veya tam aksine, özellikle

coğrafyacıların sıklıkla kullandıkları “*insanın evi olarak dünyanın incelenmesi*” ifadesi de evin mekânsal ölçeğini çok farklı boyutlara kadar genişletebilir. Buna evin zamanla değişen anlamları ve farklı disiplinler tarafından evle ilgili öne sürülen farklı yorum ve ifadeler eklendiğinde evin belirli bir bilimsel çerçevede incelenmesi gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu makalenin seyri sırasında beşeri coğrafya literatüründe ev kavramının hümanist ve feminist coğrafya olmak üzere temelde iki önemli paradigma kapsamında baskın bir eğilim olarak benimsendiği görülmüştür. Ev kavramının özellikle ulusal literatürde büyük ölçüde ihmal edilmiş olması ve teorik bir çerçeveden yoksun olması bu çalışmanın hazırlanmasındaki başlıca motivasyonu oluşturmuştur.

Hümanist coğrafya literatüründe “ev”in güçlü ve önemli bir yer türü olarak ön plana çıkarılması bu çalışmanın farkındalık yaratmaya çalıştığı en önemli çıktılardan biri olarak kabul edilebilir. Zira son yıllarda sayıları giderek artan mekân, yer ve yersizlik tartışmaları içerisinde ev/konut (*house*) ve yuva (*home*) kavramlarını etraflıca ortaya koyabilecek bir teorik tartışmaya da ihtiyaç vardı. Diğer yandan yer ile ilişkili olabilecek yer duygusu, yer kimliği, yer sevgisi, yer korkusu, yere bağlılık ve yer bağımlılığı gibi kavramların en güçlü ve en somut tezahürlerini ve anlamsal karşılıklarını “ev”in kendisinde bulduğu rahatlıkla söylenebilir. Ev ile ilişkili hümanist coğrafya literatürü bir bütün olarak değerlendirildiğinde; evde geçirilen sürenin uzunluğunun, ev sevgisinin, kirada oturmak yerine ev sahibi olmanın ve çevresel aşinalığın yere bağlılık/yer bağımlılığını arttırdığını açıkça göstermiştir. Hümanist coğrafyada söz konusu değişkenler üzerinden eğer bir ev inşa edilecekse şüphesiz bu evin çatısını “fenomenoloji” oluşturacaktır. Zira ev, literatürde insan deneyimlerinin ve çevresel aşinalığının adeta mihenk taşı olarak ön plana çıkarılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada hümanist coğrafyanın ev ile ilişkilerinden hareketle geliştirilen tipolojinin geçerli, kabul edilebilir ve kullanışlı olduğu söylenebilir.

Ev kavramının beşeri coğrafyaya yerleşmesi ve geliştirilmesinde feminist coğrafya paradigması hayati bir rol oynamıştır. Konuyla ilgili literatür feminist coğrafyada ev konusunun özellikle kamusal alan ve özel alan karşılaştırması üzerinden işlenmeye çalışıldığını açıkça göstermiştir. Bu bakımdan yaygın bir eğilim olarak kadın ev ile ilişkilendirilmiş ve kamusal alanlar temelde erkeklerin baskın olduğu bir yer olarak görülmüştür. Ev özel alanla sınırlandırıldığında cinsiyet temelli güç ve statünün evi feminist bir perspektifte açıklayabilmede önemli bir argüman olduğu dikkati çekmiştir. Daha da özele inilip odalar üzerinden gerçekleştirilen tartışmalar incelendiğinde özellikle mutfağın adeta kadınlarla özdeşleşen bir niteliğe sahip olduğu vurgulanmıştır. Aslında mutfak kadının ev sevgisi ve evine bağlılığının önemli bir itici gücü olarak görülmüştür. Feminist coğrafyada ev üzerinden geliştirilecek bir tipolojide belki de en etkili kavramlardan birini hümanist coğrafyada da ön plana çıkarılan “*yer korkusu (topofobi)*” oluşturmaktadır. Literatürde evin kadınlar açısından yer sevgisiyle olduğu kadar, aynı zamanda taciz, şiddet, korku ve zorbalık içeren bir baskı ortamıyla da ilişkili olduğu sıklıkla vurgulanmıştır. Ancak son yıllarda kadının toplumsal rollerinde meydana gelen dikkate değer değişimlerin eve yönelik feminist bakış açısında bazı önemli değişimleri beraberinde getirdiği/getireceği söylenebilir. Özel alan-kamusal alan ayrımının yeniden gözden geçirilmesi, güç ve statüye sahip olmaya başlayan kadının yer korkusunu aşması, erkeklerin de evde daha fazla vakit geçirmeye başlaması gibi. Bazı durumlarda kadın için ev bir korku mekânı olmanın tam aksine, baskıya karşı yenilenme ve iyileşme için güvenli bir yer olabilmektedir (hooks, 2015). Zira Aktaş (2017) kadın açısından benliğin yapılanmasında ve korunmasında evin kritik bir öneme sahip olduğunu ve geleneksel sosyo kültürel dokuda kadınların ev içinde her türlü kötülüklerden arındığını ifade etmektedir. Kadınların ev ile ilişkilerinde zaman içerisinde şekillenen anlamlardan farklı olarak Koçak Turhanoglu & Beklan Çetin (2023) Covid-19 salgını döneminde “hayat eve sığar” sloganı kapsamında evin anlamının ev dışında gerçekleşen çalışma, iş, eğitim, eğlence, sağlık gibi alanlardaki birçok faaliyeti kapsayacak ölçüde genişlediğini vurgulamaktadır. Bu durumun da bir neticesi olarak ev konusundaki cinsiyet ayrımının giderek zayıflamaya başladığı anlaşılmaktadır.

Hümanist ve feminist coğrafya literatüründen hareketle bu çalışma kapsamında önerilen temalar ve alt başlıklar konuyu teorik bir çerçevede tartışabilmede kolaylık sağlamıştır. Ancak bu konuda ev ile ilgili deneyimleri doğrudan ölçebilmeyi ve değerlendirebilmeyi sağlayacak uygulamalı araştırmaların da gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir. Bu bakımdan ev kavramını açık ve anlaşılabilir şekilde açıklayabilmek için insanların günlük yaşamlarından ve deneyimlerinden yola çıkılarak keşfedici etnografik çalışmalara ihtiyaç

duyulmaktadır. Diğer yandan davranışsal coğrafya başta olmak üzere Marksist coğrafya, post yapısal, post kolonyal, *landscape* (peyzaj) gibi farklı coğrafya paradigmalarının ev kavramını nasıl ele aldıkları üzerinde durularak teorik ve ampirik çalışmalar yapılmalı ve bu sayede beşeri coğrafyacılar başta olmak üzere farklı disiplinlerin araştırmacıları cesaretlendirilmelidir.

Çıkar Çatışması / <i>Conflict of Interest</i>	Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir. <i>The authors declared no conflict of interest</i>
Finansal Destek / <i>Funding conditions</i>	Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmiştir. <i>The authors declared that this study has received no financial support</i>

REFERANSLAR

- Ağbaba, D. (2020). Yer bağlılığının sosyo-mekânsal farklar bakımından incelenmesi: Niğde örneği. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Milli Mücadelenin 100.Yılı Özel Sayısı, 133-147. doi: <https://doi.org/10.21733/ibad.800486>
- Ahrentzen, S. (1997). The meaning of home work places for women. In J. P. Jones, H. J. Nast, and S. M. Roberts, (Eds). *Thresholds in Feminist Geography* (pp. 77-92). Rowman & Littlefield,
- Akşit, E. (2017). Ev: Feminist coğrafya, orta doğu ve namüsaıt kesişimler. *Kebikeç: İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 44, 353-362.
- Aktaş, G. (2017). Kadın açısından kente ilişkin mekân pratikleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 136-149.
- Al Jazar, A. (2022). *In search of home the value of people, belongings, and place*. Master thesis. Maastricht Academy of Architecture Zuyd University of Applied Sciences. Netherlands.
- Allen-Wickler, Z. (2015). *The influence of home: Place attachment and its role in environmental concern and behavior in the Great Lakes region*. Doctoral dissertation. University of Michigan Library. USA.
- Algın, G., & Satıcı, B. (2022). Bellek ve mekânın ilişkisinde ev olgusu üzerine bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 4(2), 14-20.
- Anton, C. E., & Lawrence, C. (2014). Home is where the heart is: The effect of place of residence on place attachment and community participation. *Journal of Environmental Psychology*, 40, 451-461. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.10.007>
- Arslan, H., & Ünlü, A. (2010). Afet sonrası yeniden yapılanma sürecinde yer değiştirme ve yere bağlılığın değerlendirilmesi: Düzce örneği. *İTÜDERGİSİ/a*, 9(1), 43-53. http://itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_a/article/view/1037
- Ayalp, N. (2012). *Cultural identity and place identity in house environment: Traditional Turkish house interiors*. Interior Architecture and Environmental Design Department, TOBB ETU University, Ankara.
- Bachelard, G. (1964). *The poetics of space*. The Orion Press.
- Belge, R. (2023). Çıkmaz sokakların oluşumu: İslam ve batı şehirlerinin mukayesesi. *Mukaddime*, 14(2), 199-226. doi: <https://doi.org/10.19059/mukaddime.1380561>
- Bilgili, M. (2016). Coğrafya öğretiminde mekân ve yer karmaşası üzerine bir araştırma. *Coğrafya Eğitimi Dergisi*, 2(1), 11-19.
- Bilgili, M. (2017). Toplumsal cinsiyet, beden mekânsallığı ve cinsiyetçi mekânlar. *Felsefe-Yazın Dergisi*, 23, 19-28.
- Bilgili, M., & Yıldırım, S. (2024). Coğrafyada temel kavramların ilişkiselliği: Mekân, yer, peyzaj ve bölge. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 62, 283-293. doi: <https://doi.org/10.30794/pausbed.1445668>
- Blunt, A., & Varley, A. (2004). Geographies of home. *Cultural Geographies*, 11(1), 3-6. doi: <https://doi.org/10.1191/1474474004eu289xx>
- Blunt, A. & Dowling, R. (2006). *Home*. Routledge.

- Bora, A. (2009). Rüyası ömrümüzün çünkü eşyaya siner. A. Alkan (Ed) içinde, *Cins Cins Mekan* (s.63-75), Varlık Yayınları.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. J. (1992). *An invitation to reflexive sociology*. Cambridge Polity. https://www.academia.edu/5543729/Bourdieu_and_Wacquant_An_Invitation_to_Reflexive_Sociology_1992
- Bowlby, S., Gregory, S., & McKie, L. (1997). Doing home: Patriarchy, caring, and space. *Women's Studies International Forum*, 20(3), 343–350.
- Brickell, K. (2012). 'Mapping' and 'doing' critical geographies of home. *Progress in Human Geography*, 36(2), 225-244. doi: <https://doi.org/10.1177/0309132511418708>
- Bunkse, E. V. (1990). Saint Exupery's geography lesson: Art and science in the creation and cultivation of landscape values. *Annals of the Association of American Geographers*, 80, 96-108. <https://www.jstor.org/stable/2563330>
- Buttimer, A. (1980). Home reach and the sense of place. In A. Buttimer & D. Seamon, (Eds), *The Human Experience of Space and Place* (pp.13-39). Croom Helm.
- Cresswell, T. (2015). *Place: A short introduction* (2nd Edition). John Wiley & Sons.
- Darabaneanu, D., Maci, D., & Oprea, I. M. (2024). Influence of environmental perception on place attachment in Romanian rural areas. *Sustainability*, 16(3), 1106. doi: <https://doi.org/10.3390/su16031106>
- Davis, W. D. (1905). Home geography, *Journal of Geography*, 4(1), 1-5. doi: <https://doi.org/10.1080/00221340508985562>
- Dinç, Y. (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası yeniden yapılanma sürecinde yere bağlılığın değerlendirilmesi: Antakya (Hatay) örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*, 83, 45-57. doi: <https://doi.org/10.17211/tcd.1347063>
- Dinç, Y. (2024). Yer değiştiren yerleşmeleri hümanist coğrafya perspektifinden okumak: Bozkır filmi içerik analizi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 53, 157-184. doi: <https://doi.org/10.32003/igge.1465894>
- Domosh, M. (1998). Geography and gender: home, again?. *Progress in Human Geography*, 22(2), 276-282. doi: <https://doi.org/10.1191/030913298676121192>
- Donohoe, J. (2011). The place of home. *Environmental Philosophy*, 8(1), 25-40. <https://www.jstor.org/stable/26168058>
- Dovey, K. (1985). Home and homelessness. In I. Altman, & C. M. Werner (Eds), *Home Environments*. (pp. 33-64), Plenum Press.
- Duncan, J. S., & Lambert, D. (2004). Landscapes of home. *A Companion to Cultural Geography*, 382-403. doi: <https://doi.org/10.1002/9780470996515.ch25>
- Easthope, H. (2004). A place called home. *Housing, Theory and Society*, 21(3), 128-138.
- Eroğlu, E. (2019). Şehirde bir aitlik olarak ev. <https://www.ilbank.gov.tr/dergi/dosyalar-dergi-dergi04.pdf#dergi/37>
- Fukuda, T. (2008). Putting 'home' in geographical contexts: A review of cultural geography studies. *Japanese Journal of Human Geography*, 60(5), 403-422.
- Giuliani, M. (1991). Towards an analysis of mental representations of attachment to the home. *The Journal of Architectural and Planning Research*, 8(2), 133–146.
- Gold, J. R. (2019). Behavioral geography. *International Encyclopedia of Human Geography*, 1, 282-293.
- González, B. M. (2005). Topophilia and topophobia: The home as an evocative place of contradictory emotions. *Space and Culture*, 8(2), 193-213. doi: <https://doi.org/10.1177/1206331204273984>
- Gorman-Murray, A. (2006). Gay and lesbian couples at home: Identity work in domestic space. *Home Cultures*, 3(2), 145–167. doi: <https://doi.org/10.2752/174063106778053200>
- Göregenli, M., Karakuş, P., Özgen-Kösten, E.Y., & Umuroğlu, İ. (2014). Mahalleye bağlılık düzeyinin kent kimliği ile ilişkisi içinde incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 73-85. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/185893/>
- Gregory, D. (2009). The dictionary of human geography. *Blackwell Google Schola*, 2, 577-603.
- Gregson, N., & Lowe, M. (1995). 'Home'-making: on the spatiality of daily social reproduction in contemporary middle-class Britain. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 20(2), 224-235. doi: <https://doi.org/10.2307/622433>

- Heidegger, M. (1958). *An ontological consideration of place in the question of being*. Twayne Publishers.
- Heidegger, M. (1971). *Poetry, language, thought*. Harper and Row.
- Heidegger, M. (1973). *Being and time*. Oxford University Press.
- Heinz, S., & Aubel, K. (2024). The politics of home. *Coils of the Serpent: Journal for the Study of Contemporary Power*.
- Hidalgo, M.C., & Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 273-281. doi: <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0221>
- Holt-Jensen, A. (2014). *Coğrafya: Tarihi, felsefesi ve temel kavramları*. (Çev. E. Bekaroğlu, Ö.F. Anlı, H. Turut & S. Tuysuz). İdil Yayıncılık.
- hooks, b. (2015). *Yearning: Race, gender and cultural politics*. Routledge.
- Ingold, T. (2021). *The perception of the environment: essays on livelihood, dwelling and skill*. Routledge.
- Jacobson, K. (2009). A developed nature: A phenomenological account of the experience of home. *Continental Philosophy Review*, 42, 355-373. doi: <https://doi.org/10.1007/s11007-009-9113-1>
- Karjalainen, P. T. (1993). House, home and the place of dwelling. *Scandinavian Housing and Planning Research*, 10(2), 65-74. doi: <https://doi.org/10.1080/02815739308730324>
- Kaya, İ. (2014). Coğrafi düşüncenin değişimi ve paradigmlar. Y. Arı, & İ. Kaya (Eds) içinde, *Coğrafya Araştırma Yöntemleri* (s.19-49), Coğrafyacılar Derneği Yayınları.
- Koçak Turhanoğlu, F.A., & Beklan Çetin, O. (2023). Toplumsal cinsiyet bağlamında evin anlamı ve ev ile kurulan ilişkinin farklılaşması. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 26(1), 40-60. <https://doi.org/10.18490/sosars.1290150>
- Kuhn, T. (1962). *The structure of scientific revolutions*. The University of Chicago Press
- Lawrence, R. (1985). A more humane history of homes: research method and application. In I. Altman, & C. Werner (Eds), *Home Environments* (pp. 113-132). Plenum Press.
- Lawrence, R. J. (1987). What makes a house a home?. *Environment and Behavior*, 19(2), 154-168.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın üretimi* (Çev. Işık Ergüden). Sel Yayıncılık.
- Levac, D., Colquhoun, H., & O'Brien, K. K. (2010). Scoping studies: Advancing the methodology. *Implementation Science*, 5(1), 1-9. <https://doi.org/10.1186/1748-5908-5-69>
- Ley, D., & Samuels, M. S. (2014). Introduction: Contexts of modern humanism in geography. In *Humanistic Geography* (pp. 1-17). Routledge.
- Longhurst, R. (2012) Feminist perspectives on home. In SJ. Smith (Ed.) *International Encyclopedia of Housing and Home* (pp.158-162), Elsevier.
- Mallett, S. (2004). Understanding home: A critical review of the literature. *The Sociological Review*, 52(1), 62-89. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2004.00442.x>
- Massey, D. (2001). *Space, place and gender*. University of Minnesota Press.
- Mirioğlu, G. (2018). Kentlere feminist coğrafya perspektifinden bakmak. *Ege Coğrafya Dergisi*, 27(2), 183-194.
- Moore, R. L., & Graefe, A. R. (1994). Attachments to recreation settings: The case of rail-trail users. *Leisure Sciences*, 16(1), 17-31. doi: <https://doi.org/10.1080/01490409409513214>
- Moore, J. (2000). Placing home in context. *Journal Of Environmental Psychology*, 20(3), 207-217. doi: <https://doi.org/10.1006/jevp.2000.0178>
- Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius Loci: Towards a phenomenology of architecture*. Rizzoli.
- Oberhauser, A. (1997). The home as 'field': households and homework in rural Appalachia. In J. P. Jones, H. J. Nast, & S. M. Roberts (Eds), *Thresholds in Feminist Geography* (pp. 165-182) Rowman & Littlefield.
- Okur, M. (2022). Kültürel coğrafya perspektifinden mekânın eleştirisi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 45, 134-147. doi: <http://dx.doi.org/10.32003/igge.1041260>
- Özgen, N. (2010). Bilim olarak coğrafya ve evrimsel paradigmları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(2), 1-26.
- Özgüç, N., & Tümertekin, E. (2012). *Coğrafya geçmiş, kavramlar, coğrafyacılar*. Çantay Kitabevi.
- Özgür, E. M. (2021). Türk beşeri coğrafyasında ihmal edilmiş bir paradigma: Hümanist coğrafya. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(1), 205-224. doi: <https://doi.org/10.51800/ecd.892187>

- Qian, L., Zheng, C. Lai, Q., & Guo, J. (2021). A county town in ruins: memories, emotions, and sense of place in post earthquake Beichuan, China. *Sustainability*, 13(20), 11258. doi: <https://doi.org/10.3390/su132011258>
- Qazimi, S. (2014). Sense of place and place identity. *European Journal of Social Science Education and Research*, 1(1), 306-310.
- Perkins, H. C., Thorns, D. C., & Winstanley, A. (2008). House and home: Methodology and methods for exploring meaning and structure. In *Qualitative Housing Analysis: An International Perspective* (pp. 35-60). Emerald Group Publishing Limited.
- Porteous, J. D. (1976). Home: The territorial core. *Geographical Review*, 66(4), 383.
- Proshansky, H. M. Fabian, A. K. & Kaminoff, R. (1983). Place-identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3(1), 57-83. doi: <https://doi.org/10.2307/213649>
- Ralph, D., & Staeheli, L. A. (2011). Home and migration: Mobilities, belongings and identities. *Geography Compass*, 5(7), 517-530. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1749-8198.2011.00434.x>
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. SAGE Publications.
- Rich, A. (1980). Compulsory heterosexuality and lesbian existence. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 5(4), 631-660. 10.1086/493756
- Rosenbaum, M. S. (2006). Exploring the social supportive role of third places in consumers' lives. *Journal of Service Research*, 9(1). doi: <https://doi.org/10.1177/1094670506289530>
- Rothwell, D. C. (1969). *Cognitive mapping of the home environment*. Doctorate thesis. The University of British Columbia.
- Rykwert, J. (1991). House and home. *Social Research*, 58(1), 51-62. <https://www.jstor.org/stable/40970630>
- Safa, P. (2024). *Dokuzuncu hariciye koşusu*. Ötüken Neşriyat.
- Samanani, F. & J. Lenhard (2019). House and home. In F. Stein, S. Lazar, M. Candea, H. Diemberger, J. Robbins, A. Sanchez & R. Stasch (Eds), *The Cambridge Encyclopedia of Anthropology* doi: <http://doi.org/10.29164/19>
- Saunders, P., & Williams, P. (1988). The constitution of the home: towards a research agenda. *Housing Studies*, 3(2), 81-93. doi: <https://doi.org/10.1080/02673038808720618>
- Seamon, D., & Lundberg, A. (2017). Humanistic geography. *International Encyclopedia of Geography: People, the Earth, Environment and Technology*, 6(1), 1-11.
- Sixsmith, J. (1986). The meaning of home: An exploratory study of environmental experience. *Journal Of Environmental Psychology*, 6(4), 281-298. doi: [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(86\)80002-0](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(86)80002-0)
- Somerville, P. (1989). Home sweet home: A critical comment on Saunders and Williams. *Housing Studies*, 4(2), 113-118. doi: <https://doi.org/10.1080/02673038908720649>
- Spain, D. (1993). Gendered spaces and women's status. *Sociological Theory*, 11(2), 137-151. <http://www.jstor.org/stable/202139?origin=JSTOR-pdf>
- Staszak, J.-F. (2001). L'espace domestique: pour une géographie de l'intérieur. *Annales de Géographie* 620, 339-63.
- Stokol, D., & Shumaker, S. A. (1981). People in places: A transactional view of settings. In J. H. Harvey (Ed). *Cognition Social Behaviour And The Environment* (pp.441-488), Lawrence Erlbaum Assoc.
- Südaş, İ. (2019). *Şehirden kopuş mu? Değişen İzmir'de köylere göç*. Ege Üniversitesi Yayınları.
- Takahashi, L. M. (1996). A decade of understanding homelessness in the USA: from characterization to representation. *Progress in Human Geography*, 20(3), 291-310. doi: <https://doi.org/10.1177/030913259602000301>
- Terkenli, T. S. (1995). Home as a region. *Geographical Review*, 85(3), 324-334. doi: <https://doi.org/10.2307/215276>
- Toker, A. (2022). Bir araştırma metodolojisi olarak sistematik literatür incelemesi: Meta-sentez yöntemi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 313-340.
- Tuan, Y-F. (1977). *Space and place: The perspective of experience* (8th Edition). University of Minnesota Press.
- Tuan, Y. F. (1991). A view of geography. *Geographical Review*, 81(1), 99-107. doi: <https://doi.org/10.2307/215179>
- Tuncer, S. (2012). Beşeri coğrafyaya feminist itirazlar. *Fe Dergi*. 4(1), 79-90.
- Tuncer Gürkaş, E., & Barkul, Ö. (2012). Yer üzerine kavramsal bir okuma denemesi. *Sigma*, 4, 1-11.

- Turut, H., & Özgür, E.M. (2018). Bir kente göçün hikâyesi: Süreçler, bütünleşme ve aidiyet. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16(1), 153-180. doi: https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000196
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2020). *Beşeri coğrafya insan, kültür, mekân*. Çantay Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu (2024). "Ev". <https://sozluk.gov.tr/>
- Uğur, A., & Aliagaoglu, A. (2018). *Şehir coğrafyası*. Nobel Yayıncılık.
- Usta, G. (2020). Mekân ve yer kavramlarının anlamsal açıdan irdelenmesi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 10(1), 25-30.
- Uzun, Ç.F., & Dinç, Y. (2023). Kırsal endüstri mirası öğelerinin sergilendiği Oleatrium zeytin ve zeytinyağı tarihi müzesine yönelik ziyaretçi yorumlarının içerik analizi. F. Baykal, & A. Karadağ (Eds) içinde, *Disiplinlerarası Yaklaşımlarla Kırsal Endüstri Mirası* (s. 499-512). Ege Üniversitesi Yayınları.
- Uysal, A. Güngör, Ş. & Meydan, A. (2017). Üniversite öğrencileri ve ikametgâh ilişkisi/Bir mekânın eve dönüştürülmesi: Nevşehir örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(38), 15-38. doi: <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.316850>
- Uysal, A., & Güngör, Ş. (2019). İnsan merkezli bir yaklaşım olarak hümanist coğrafyada fenomenolojinin yeri. *I. İstanbul Uluslararası Coğrafya Kongresi Bildiri Kitabı*, içinde (s. 61-67). 20-22 Haziran, İstanbul.
- Valentine, G. (1989). The geography of women's fear. *Area*, 21(4), 385-90. <https://www.jstor.org/stable/20000063>
- Varnacı Uzun, F. (2024). Antakya'ya yönelik yer duygusu: Şubat 2023 depremleri sonrası gitmek mi zor kalmak mı?. *Ege Coğrafya Dergisi*, 33(1), 1-30. doi: <https://doi.org/10.51800/ecd.1455130>
- Vorkinn, M., & Riese, H. (2014). Environmental concern in a local context: The significance of place attachment. *Environment and Behavior*, 33(2), 249-63. doi: <https://doi.org/10.1177/00139160121972972>
- Wilhoit-Larson, E. (2021). Creating home at work: Humanistic geography and placemaking in organizations. *Culture and Organization*, 27(6), 437-455. doi: <https://doi.org/10.1080/14759551.2020.1861453>
- Yalçın, M. (2024). Coğrafyaya erkeklik kavramının yerleşmesi ve hegemonik erkeklığe yaklaşımlar, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 22(2). doi: <https://doi.org/10.33688/aucbd.1446520>
- Yavan, N., & Kurtar Anlı, C. (2023). Tüketim mekanları ve üçüncü yerlerin analizinde yeni bir kavram ve çerçeve önerisi: Mekanyer. *Türk Coğrafya Dergisi*, 84, 7-26. doi: <https://doi.org/10.17211/tcd.1308233>
- Yıldırım, S., & Bilgili, M. (2024). Yer üzerine: Felsefi hermönetik bir yaklaşım. *Liberal Düşünce Dergisi*, 114, 119-138. doi: <https://doi.org/10.36484/liberal.1402268>
- Young, I. M. (2005). House and home: Feminist variations on a theme. In *Motherhood and Space: Configurations of the Maternal Through Politics, Home, And The Body* (pp. 115-147). Palgrave Macmillan, US.
- Zhao, C. (2020). "Nomadland". https://www.imdb.com/title/tt9770150/?ref=vp_close

